

STAPLES Pensioenfonds

STAPLES Pensioenfonds

STAPLES Pensioenfonds

STAPLES Pensioenfonds

STAPLES Pensioenfonds

Jaarverslag 2013

Jaarverslag 2013

17e boekjaar

Stichting Pensioenfonds Staples
Statutair gevestigd te Maastricht
(Stichtingenregister Amsterdam 41079169)

Kantooradres:
Hoogoorddreef 62
1101 BE AMSTERDAM

INHOUDSOPGAVE

1	JAARVERSLAG
3	Kerncijfers
4	Personalia
5	Verslag van het bestuur
19	Verklaring verantwoordingsorgaan
21	JAARREKENING
22	Balans per 31 december
24	Staat van baten en lasten
25	Kasstroomoverzicht
26	Toelichting algemeen
26	Activiteiten
26	Pensioenregeling
27	Toeslagen
27	Financiering en premie
28	Herverzekering
28	Grondslagen algemeen
29	Grondslagen voor waardering van activa en passiva
32	Grondslagen voor resultaatbepaling
33	Grondslagen voor het kasstroomoverzicht
34	Toelichting balans
34	Activa
40	Passiva
42	Overige informatie
42	Beleggingsportefeuille
43	Marktwaaarde beleggingen
44	Niet in de balans opgenomen verplichtingen
44	Risicobeheer
50	Toelichting staat van baten en lasten
50	Baten en lasten pensioenactiviteiten
55	Baten en lasten beleggingsactiviteiten
57	Overige informatie
57	Overige gegevens
58	Actuariële verklaring
59	Controleverklaring
60	Verklarende woordenlijst

KERNCIJFERS

	2013	2012	2011	2010	2009
Aantallen					
Deelnemers *)	1.529	1.762	875	814	839
Gewezen deelnemers	5.058	4.886	4.995	5.181	5.443
Pensioengerechtigden	4.614	4.610	4.610	4.594	4.606
FLUIT-gerechtigden	39	55	74	103	109
Bedragen in miljoenen euro					
Surplus eigen vermogen	30,5	-1,4	-41,9	11,6	17,7
Technische Voorziening	647,6	688,2	653,7	610,0	559,7
Gehanteerde markt-/rekenrente	2,6%	2,3%	2,7%	3,4%	3,8%
Vereist eigen vermogen	78,5	98,5	97,5	89,7	86,3
Bruto premies en koopsommen	9,0	9,0	6,5	5,8	5,7
Beleggingsopbrengsten (totaal en na kosten)	0,1	104,5	27,7	75,6	112,0
Uitkeringen (na aftrek van herverzekering)	34,7	35,2	35,2	35,0	34,2
Totaal belegd vermogen **)	756,6	785,3	709,3	711,3	657,5
Beleggingen voor risico van deelnemers	5,0	4,2	3,8	3,8	3,1
Beleggingen voor risico van Pensioenfonds	751,6	781,1	705,5	707,5	654,4
Dekkingsgraad	117%	114,2%	108,5%	116,6%	117,5%
Rendementspercentage beleggingen (op basis van balanswaarde):					
- direct beleggingsrendement ***)	3,1%	2,7%	2,8%	3,0%	3,5%
- totaal beleggingsrendement ****)	0,2%	15,5%	4,5%	12,0%	20,5%

*) inclusief de deelnemers met vrijstelling van premiebetaling wegens arbeidsongeschiktheid en met ingang van 2012 inclusief de medewerkers van Staples Nederland Retail

**) inclusief de onder activa opgenomen 'vorderingen en overlopende activa', 'liquide middelen' en 'herverzekeringsdeel technische voorziening' en de onder passiva vermelde 'schulden en overlopende passiva' en 'derivaten'

***) voor kosten

****) inclusief ongerealiseerde marktwaarderingen en voor kosten

PERSONALIA

Het bestuur per 1 mei 2014

Benoemd door de Raad van Bestuur van Staples Nederland Holding B.V.

Bestuursleden

- ▶ Mr. drs. M.J.M. Haker, voorzitter
Staples Nederland Holding B.V.
- ▶ Mr. M.B.A. Capel, secretaris
Staples Nederland Holding B.V.
- ▶ Drs. W. van Dijk MTL, plv. voorzitter
PSG Holding B.V.
- ▶ R.A.L. Monnens
Staples Nederland Holding B.V.

Plaatsvervangende bestuursleden

- ▶ Drs. C. Boevé RC
Staples Nederland Holding B.V.

Gekozen door de COR van Staples Nederland Holding B.V.

Bestuursleden

- ▶ Drs. R.A.P.H. de Wolf RA
Staples Nederland Holding B.V.
- ▶ F.P. Lamein, plv. secretaris
Staples Nederland B.V.
- ▶ E.R.R. Heuff
Pensioengerechtigden
- ▶ H.J. Vader (kandidaat)
Pensioengerechtigden

Plaatsvervangende bestuursleden

- ▶ Drs. M. Kraan
Staples Nederland Holding B.V.
- ▶ J.C.J. Zwart RA
Pensioengerechtigden

Deelnemersraad

Actieve deelnemers

- ▶ Ing. G.J. van der Kolk, secretaris
Staples Nederland Holding B.V.
- ▶ F.T.W. Groeneveld
Staples Nederland B.V.
- ▶ R. Meijer
Staples Nederland B.V.

Gewezen deelnemers

- ▶ Ir. G. Altena
- ▶ D. de Rooij
- ▶ G. Kee, plv. voorzitter

Pensioengerechtigden

- ▶ H.J. Vader, voorzitter
- ▶ F. Chr. Engelberts
- ▶ P.F. Lankhout

Verantwoordingsorgaan

- ▶ Drs. M.Th.J. Graven, voorzitter
namens de aangesloten ondernemingen
- ▶ R.W. Prommenschenkel RC
namens de actieve deelnemers
- ▶ M. Tipker, secretaris
namens de pensioengerechtigden

Visitatiecommissie

- ▶ Drs. B.N. Smith RC MGM, voorzitter
- ▶ Drs. J.H.H. Tuijp AAG
- ▶ Drs. L.L.F. Rutgers

Bestuursbureau

- ▶ P.A.H. Martens, directeur

Beleggings- en controlecommissie

- ▶ R.A.L. Monnens, voorzitter
- ▶ Mr. drs. M.J.M. Haker, plaatsvervanger
- ▶ H.J. Vader (kandidaat)
- ▶ J. Visser RA
- ▶ Mr. H. Barbas
- ▶ Drs. B.P.H. Puijn RBA, extern deskundige
- ▶ Drs. M. Iglesias del Sol, extern deskundige

Accountant

- ▶ Ernst & Young Accountants LLP

Certificerend actuaris

- ▶ Towers Watson Netherlands B.V.

Adviserend actuaris

- ▶ Towers Watson Netherlands B.V.

VERSLAG VAN HET BESTUUR

Voor u ligt het jaarverslag 2013 van de Stichting Pensioenfonds Staples, opgesteld volgens de bepalingen vastgelegd in het Burgerlijk Wetboek, boek 2, titel 9.

Organisatie

Het bestuur bestaat uit 8 leden, van wie 4 namens de werkgever, 2 namens de werknemers en 2 namens de pensioengerechtigden. Een werkgeverslid treedt op als voorzitter en een ander werkgeverslid is als vice-voorzitter aangesteld. Een werkgeverslid is als secretaris aangesteld en een werknemers- of gepensioneerd lid is tot plaatsvervangend secretaris benoemd. Daarnaast zijn er 3 plaatsvervangende bestuursleden. Per jaar vinden in de regel 4 bestuursvergaderingen plaats. In 2013 hebben 5 bestuursvergaderingen plaatsgevonden.

De dagelijkse uitvoering van het door het bestuur vastgestelde beleid wordt verzorgd door de voorzitter, de secretaris en de directeur van het bestuursbureau.

De medewerkers van het bestuursbureau van het pensioenfonds zijn in dienst van Staples Nederland Holding B.V. Het betreft per 31 december 2013 3 personen (2,5 op fulltime basis). De kosten van deze werknemers worden volledig doorbelast aan het pensioenfonds.

Ernst & Young Accountants LLP is als externe accountant aangesteld en Towers Watson Netherlands B.V. als certificerend en adviserend actuaaris.

De uitvoering van de taken op het gebied van de pensioenrecht vaststelling, uitkeringen en financiële administratie zijn uitbesteed aan Blue Sky Group B.V.

De beleggingen voor risico van de deelnemers uit hoofde van de modules Beschikbare Premie en Pensioenplus worden beheerd en geadmistreerd door ABN AMRO Pension Services.

KAS BANK N.V. treedt op als risk manager en het Nederlands Compliance Instituut functioneert als compliance officer.

Belangrijkste ontwikkelingen binnen het pensioenfonds

Aangesloten ondernemingen

Op 4 oktober 2013 is het aandeelhouderschap van PSG Holding B.V. en Tetterode-Nederland B.V. gewijzigd. De bestaande uitvoeringsovereenkomsten zijn voorlopig voortgezet.

Wijziging in de samenstelling van het bestuur

In 2013 en het begin van 2014 hebben zich de volgende wijzigingen voorgedaan:

- ▶ De heren A.J. Kraster FC, T.J.W. van Varik RA, drs F. Bogaardt, drs. M.Th.J. Graven en drs. G. Nijhuis MBA hebben het bestuur verlaten.
- ▶ Door het vertrek van de heer drs. F. Bogaardt heeft de heer E.R.R. Heuff zijn functie van bestuurslid overgenomen.
- ▶ De heren drs. C. Boevé, drs. M. Kraan, J.C.J. Zwart RA en R.A.L. Monnens zijn eind 2013 en begin 2014 benoemd als (plaatsvervangend) bestuurslid.

De volgende functiewijzigingen hebben zich in 2013 resp. begin 2014 voorgedaan:

- ▶ Mevrouw mr. M.B.A. Capel heeft de functie van secretaris overgenomen van de heer drs. M.Th.J. Graven.
- ▶ De heer F.P. Lamein heeft de functie van plaatsvervangend secretaris overgenomen van de heer A.J. Kraster FC.
- ▶ De heer mr. drs. M.J.M. Haker is benoemd tot voorzitter en de heer drs. W. van Dijk MTL tot plaatsvervangend voorzitter.

Wijziging in de samenstelling van de Beleggings- en controlecommissie

De heren A.J. Kraster FC, drs. M.Th.J. Graven en drs. G. Nijhuis MBA hebben als gevolg van het beëindigen van hun bestuursfunctie ook hun lidmaatschap van de beleggings- en controlecommissie neergelegd. De heer mr. drs. M.J.M. Haker heeft ad interim het voorzitterschap vervuld. De heer R.A.L. Monnens heeft begin april 2014 het voorzitterschap van de heer Haker overgenomen. De heer Haker zal als plaatsvervangend lid in de beleggings- en controlecommissie zitting nemen.

De heer mr. dr. F.J. Ballendux heeft ons medegedeeld zijn functie van externe deskundige te moeten neerleggen. Per 1 januari 2014 is de heer drs. M. Iglesias del Sol tot externe deskundige benoemd.

Wijziging in de samenstelling van de deelnemersraad
Er hebben zich geen wijzigingen voorgedaan.

Wijziging in de samenstelling van het verantwoordingsorgaan

De heer drs. H.J.T. Visser heeft de onderneming per 31 december 2013 verlaten. De heer drs. M.Th.J. Graven is per die datum benoemd tot lid van het verantwoordingsorgaan en heeft het voorzitterschap op zich genomen.

Wij danken de vertrokken bestuursleden, leden van de beleggings- en controlecommissie en het lid van het verantwoordingsorgaan hartelijk voor de bijdrage die zij, in enkele gevallen gedurende een zeer lange tijd, aan de ontwikkeling van ons pensioenfonds hebben geleverd.

Communicatie

Evenals in de afgelopen jaren hebben de actieve deelnemers een Uniform Pensioenoverzicht en de gepensioneerden een Pensioenoverzicht ontvangen. Het vereenvoudigde “Jaarverslag in het kort 2012” is weer goed ontvangen. Dit geldt ook voor de verzendbrief met aan de achterzijde het ‘Jaarverslag 2012 in een notendop’. In 2014 zal er naast het formele “Jaarverslag 2013” weer een “Jaarverslag in het kort 2013” met inbegrip van de notendop worden samengesteld.

Compliance

Onze compliance officer heeft in de rapportage over de naleving van de Gedragscode Stichting Pensioenfonds Staples over de periode 1 januari tot en met 31 december 2013 geconstateerd dat geen van de verbonden personen en de insiders in strijd met de Gedragscode heeft gehandeld. Naast de geactualiseerde Gedragscode is als onderdeel van het Integriteitsbeleid de “Regeling Misstanden” van kracht. Door de toepassing van de Compliance Chart wordt er regelmatig een update gegeven van de status van de diverse onderdelen die deel uitmaken van het Integriteitsbeleid.

Herstelplan

Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet een langetermijnherstelplan bij De Nederlandsche Bank (DNB) ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat binnen 15 jaar het reservetekort wordt opgeheven en het pensioenfonds weer beschikt over het vereist eigen vermogen. Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 140 van de Pensioenwet tevens een kortetermijnherstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat binnen een termijn van drie jaar het dekkingstekort wordt opgeheven en het pensioenfonds weer beschikt over het minimaal vereist eigen vermogen. Mocht het herstel achterblijven bij de verwachting, dan zal worden overgegaan op de maximum hersteltermijn voor opheffing van het dekkingstekort van vijf jaar. De hersteltermijn vangt aan op 1 januari 2009. Er wordt uitgegaan van bestaand premiebeleid, toeslagenbeleid en beleggingsbeleid. Door een voorzichtig herstel van de financiële markten is het herstel van de dekkingsgraad beter verlopen dan was aangenomen. Volgens het herstelplan moet de dekkingsgraad per 31 december 2013 uitkomen op 112,9%, terwijl de feitelijke dekkingsgraad per 31 december 2013 117% bedraagt. Doordat de dekkingsgraad gedurende 3 achtereenvolgende kwartalen hoger is dan de vereiste dekkingsgraad is het pensioenfonds met ingang van 1 april 2014 ‘uit herstel’.

Governance en medezeggenschap

Met ingang van 2007 zijn de bepalingen in de Pensioenwet voor goed bestuur en medezeggenschap in werking getreden. Wat betreft goed pensioenfondsbestuur verwijst de wet naar de in 2005 opgestelde Principes voor goed pensioenfondsbestuur van de Stichting van de Arbeid. Deze Principes betreffen voor een deel het functioneren van het bestuur zelf, zoals zorgvuldigheid, openheid in termen van transparantie van bevoegdheden en beleid, heldere communicatie, toegankelijkheid voor klachten en deskundigheid van het bestuur. Ook in 2013 is hieraan uitvoering gegeven. Dit betreft in het bijzonder het goed functioneren van het verantwoordingsorgaan en van intern toezicht via de visitatiecommissie. De medezeggenschap is in ons fonds al in 2003 gerealiseerd door het instellen van de deelnemersraad.

Deelnemersraad

In 2013 is de deelnemersraad in totaal vier maal bijeengeeweest en is over de volgende onderwerpen advies gegeven:

- ▶ Gevolgen van de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen in relatie tot de toekomst van het pensioenfonds
- ▶ Vaststelling van het jaarverslag 2012
- ▶ Aanpassing van het huishoudelijk reglement (op verzoek van deelnemersraad)
- ▶ Actuariële- en bedrijfstechnische nota in verband met enkele aanpassingen en aanvullingen
- ▶ Vaststellen van de definitieve premie 2013 en de voorlopige premie 2014
- ▶ Vaststelling van de toeslagen per 1 januari 2014 en de franchisebedragen per 1 mei 2014

Verantwoordingsorgaan

Gedurende het jaar 2013 is het verantwoordingsorgaan twee maal bijeengekomen. Hierbij zijn het jaarverslag 2012 en de stand van zaken rond een aantal actuele onderwerpen aan de orde gekomen.

Visitatiecommissie

In november 2012 heeft de tweede visitatie plaatsgevonden. De eindrapportage is behandeld in de bestuursvergadering van 25 maart 2013. Een korte samenvatting van de bevindingen en de reactie van het bestuur zijn in het jaarverslag 2012 opgenomen. Op 6 november 2013 heeft het bestuur de voortgang van de door de visitatiecommissie gedane aanbevelingen besproken met de voorzitter van de visitatiecommissie.

Gevolgen van de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen

In het voorjaar van 2013 is de projectgroep Toekomst Pensioenfonds van start gegaan. Onderdeel van de opdracht is het in kaart brengen van de gevolgen van de invoering van de Wet versterking bestuur pensioenfondsen per 1 juli 2014. In september 2013 is besloten om de invoering in 2 stappen uit te voeren. Als stap 1 wordt de bestaande paritaire bestuursvorm voortgezet.

Deskundigheid

De deskundigheid van pensioenfondsbesturen is al verschillende jaren een onderwerp dat in de belangstelling

staat. In de bestaande regelgeving is het een uitgangspunt dat een bestuur als geheel ten minste voldoende deskundig moet zijn op de zeven door De Nederlandsche Bank (DNB) geformuleerde aandachtsggebieden. Pensioenfondsen moeten over een deskundigheidsplan beschikken. In dit plan is vastgelegd op welke wijze de gewenste deskundigheid bevorderd en gewaarborgd wordt. In het plan zijn de zogenoemde 'eindtermen' opgenomen waar een bestuurder aan moet voldoen. In deze eindtermen wordt een onderscheid gemaakt tussen kennis en oordeelsvorming. Bij wijze van handreiking zijn in het plan van aanpak ook normen voor andere functionarissen aangegeven, zoals voor leden van de deelnemersraad en het verantwoordingsorgaan. Deze normen zijn afgeleid van de eindtermen. Daarnaast voorziet het plan in de ontwikkeling van methoden voor toetsing van deskundigheid en certificering van opleidingen. Het deskundigheidsplan is geactualiseerd. De voor een aantal (plaatsvervangende) bestuursleden opgestelde opleidingsplannen zijn inmiddels uitgevoerd. Daarmee is het benodigde kennisniveau op het gewenste peil gebracht. De nieuwe (plaatsvervangende) bestuursleden maken gebruik van de opleidingsmogelijkheden van de Towers Watson Academy en de Stichting Pensioen Opleidingen (SPO).

Toezicht

De Nederlandsche Bank

Het bestuur onderschrijft de noodzaak van goed extern toezicht op de pensioensector en hecht waarde aan een goede, open relatie met de toezichthouder(s). Het bestuur stelt regelmatig contact met De Nederlandsche Bank (DNB) op prijs.

Op grond van de wettelijke voorschriften zijn het jaarverslag en de Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN) ter kennis gebracht van DNB. Verder heeft het bestuur kennisgenomen van de verschillende circulaire's van DNB en daaraan uitvoering gegeven.

Het afgelopen jaar zijn aan het fonds geen dwangsommen of boetes opgelegd. Er zijn door DNB geen aanwijzingen aan het fonds gegeven, noch is een bewindvoerder aangesteld of is bevoegdheidsuitoefening van organen van het fonds gebonden aan toestemming van de toezichthouder.

In het voorjaar van 2013 heeft DNB een beleggingsonderzoek uitgevoerd. Het doel van het onderzoek is om een beter inzicht te krijgen in de toereikendheid van de beheersomgeving van het pensioenfonds met betrekking tot de beleggingen. Daarbij wordt het pensioenfonds beoordeeld op het gebied van beleid, selectie, monitoring en governance rond de beleggingsportefeuille. De voorlopige bevindingen zijn in het voorjaar van 2014 met DNB besproken. Aan de hand van de definitieve bevindingen zal een Plan van aanpak worden gemaakt.

Autoriteit Financiële Markten

Ons communicatiebeleid is vastgelegd in het communicatieplan. Dit plan is aangepast aan de actuele ontwikkelingen in 2013. De actuele dekkingsgraad wordt maandelijks vermeld op onze internetsite.

De nieuwe deelnemers hebben de startbrief binnen de gestelde termijn ontvangen. Dit geldt ook voor de stopbrief bij de beëindiging van het deelnemerschap. Voor de deelnemers aan de Beschikbare Premiereregeling en de per 1 januari 2008 bevroren module Pensioenplus is op een juiste wijze uitvoering gegeven aan onze zorgplicht met betrekking tot de toetsing van de actuele beleggingsmix aan de gewenste mix op basis van het betreffende beleggingsprofiel.

Dekkingsgraad

De dekkingsgraad op grond van het Financiële Toetsingskader (FTK) bedraagt ultimo 2013 117%. Het vermogen is € 109 miljoen hoger dan de technische voorziening (TV). Volgens het FTK bedraagt het vereiste eigen vermogen ultimo 2013 € 78,5 miljoen. Gelet op de richtlijnen van DNB is er ultimo 2013 geen sprake van een reservetekort.

Klachten- en geschillenregeling

In de klachten- en geschillenregeling van het fonds is vastgelegd dat een belanghebbende een klacht kan indienen.

Dit kan als de betrokkene het niet eens is met de wijze waarop de statuten of het pensioenreglement worden toegepast of van mening is onjuist behandeld te zijn. De klachtenregistratie van het fonds betreft niet alleen formele klachten, maar ook kritische vragen en signalen van belanghebbenden.

Een klacht wordt in eerste instantie behandeld door de administrateur van het fonds, waarna beroep bij het bestuur mogelijk is. Als een klager het niet eens is met het oordeel van het bestuur, kan de betrokkene zich

wenden tot de Ombudsman Pensioenen. Daarnaast bestaat de mogelijkheid van de gang naar de rechter. In 2013 is er één formele klacht ingediend.

Toeslagen

Het fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het CBS-loonindexcijfer ("CAO-lonen per maand, inclusief bijzondere beloningen, van particuliere bedrijven").

Het fonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten voor de gewezen deelnemers en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van het CBS-prijnsindexcijfer ("CPI voor alle huishoudens, afgeleid").

Situatie per 1 januari 2013

In de bestuursvergadering van 14 december 2012 heeft het bestuur besloten een toeslag te verlenen aan de:

- ▶ **actieve deelnemers**
van 1% over de per 31 december 2012 opgebouwde pensioenen. Van deze toeslag komt 0,62%-punt voor rekening van de aangesloten ondernemingen.
- ▶ **gewezen deelnemers**
van 0,45% over de per 31 december 2012 opgebouwde pensioenen.
- ▶ **pensioengerechtigden**
van 0,45% over de per 31 december 2012 uit te keren pensioenen.

Situatie per 1 januari 2014

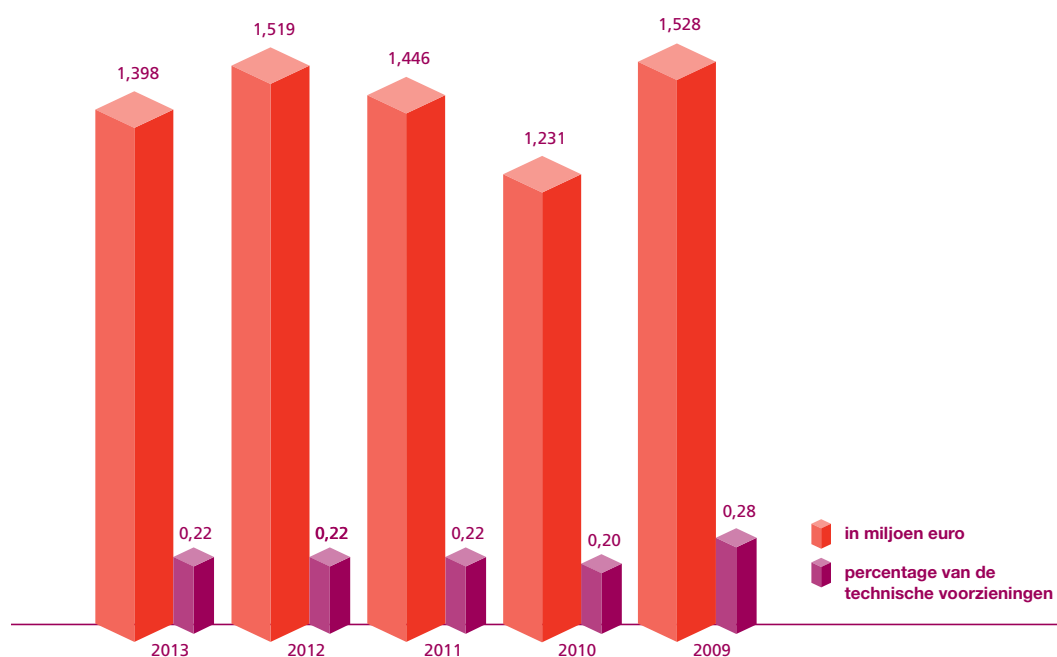
In de bestuursvergadering van 16 december 2013 heeft het bestuur besloten een voorlopige toeslag te verlenen aan de:

- ▶ **actieve deelnemers**
van 0,99% over de per 31 december 2013 opgebouwde pensioenen. Deze toeslag komt gedeeltelijk voor rekening van de aangesloten ondernemingen.
- ▶ **gewezen deelnemers**
van 0,33% over de per 31 december 2013 opgebouwde pensioenen.
- ▶ **pensioengerechtigden**
van 0,33% over de per 31 december 2013 uit te keren pensioenen.

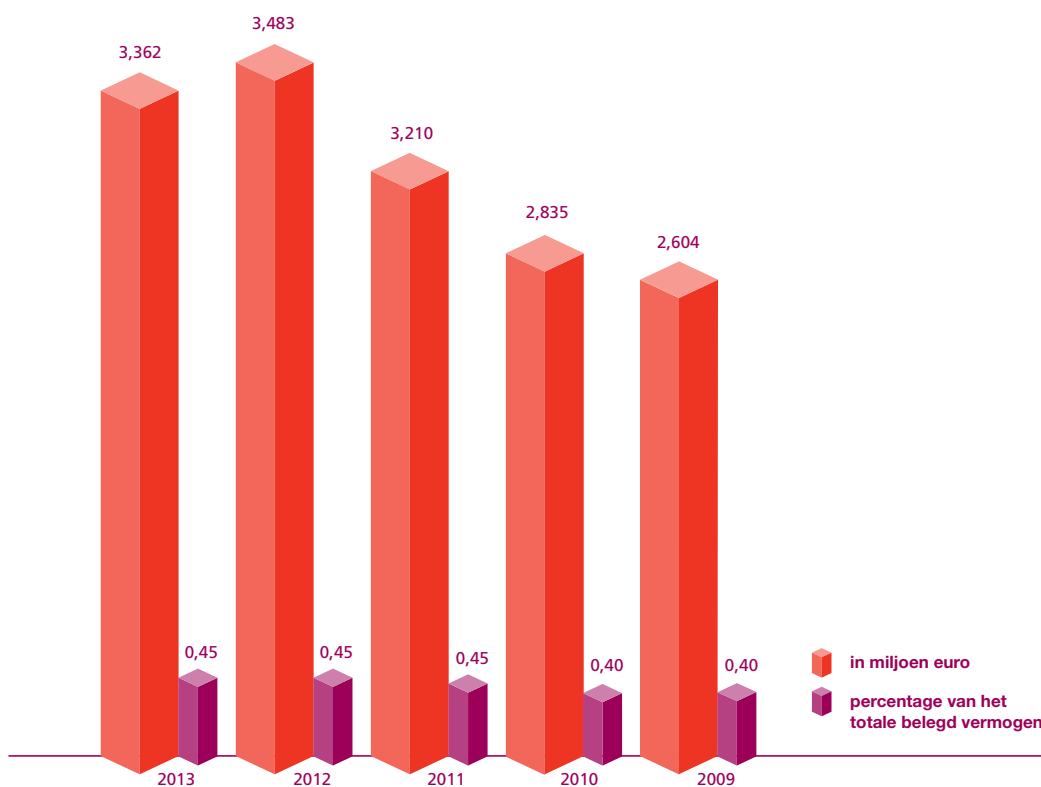
Financiering en premie

De zuivere kostendekkende premie voor 2013 bedraagt € 8,942 miljoen. Het geringe verschil tussen de zuivere kostendekkende premie en de ontvangen feitelijke premie wordt veroorzaakt door de mutaties in de loop van 2013.

PENSIOENUITVOERINGSKOSTEN

KOSTEN VERMOGENSBEHEER

Kosten

De kosten worden gesplitst in kosten voor de pensioenuitvoering en kosten voor vermogensbeheer.

Pensioenuitvoeringskosten

De totale kosten voor de pensioenuitvoering zijn € 1,398 miljoen, dit is circa 0,22% van de verplichtingen (2012: € 1,519 miljoen respectievelijk circa 0,22%). Deze kosten bedragen per deelnemer voor 2013 € 228,00 (2012: € 233,00).

Volgens de aanbevelingen van de Pensioenfederatie wordt een deelnemer gedefinieerd als zijnde een actieve deelnemer en een gepensioneerde.

Kosten vermogensbeheer

De kosten voor vermogensbeheer bedragen in totaal € 3,362 miljoen, dit is circa 0,45% van het totaal belegd vermogen (2012: € 3,483 miljoen respectievelijk circa 0,45%).

In november 2011 heeft de Pensioenfederatie de "aanbevelingen uitvoeringskosten" gepubliceerd, waarin de Pensioenfederatie de pensioenfondsen heeft opgeroepen tot rapportage van de integrale uitvoeringskosten. Wanneer dat niet mogelijk is, verwacht de Pensioenfederatie dat het pensioenfonds dit uitlegt. De aanbevelingen luiden:

- ▶ rapporteer de kosten van pensioenbeheer in euro per deelnemer;
- ▶ rapporteer de kosten van vermogensbeheer in % van het gemiddeld belegd vermogen;
- ▶ rapporteer separaat (eventueel geschatte) transactiekosten in % van gemiddeld belegd vermogen.

De Pensioenfederatie heeft een implementatietraject voor ogen, waarbij volledige transparantie in 2014

wordt bereikt. Het bestuur van het pensioenfonds heeft al de nodige inspanningen verricht om een volledige transparantie te bereiken. In 2014 zal dit worden voltooid door de verdere uitsplitsing van de kosten ten laste van de beleggingsfondsen, waardoor ook over de transactiekosten kan worden gerapporteerd.

Pensioenreglement en statuten

Het pensioenreglement is per 1 januari 2013 aangepast in verband met de mogelijkheid om de ingangsdatum van het ouderdomspensioen uit te stellen tot de datum waarop de AOW tot uitkering komt.

De statuten zijn op 14 januari 2013 aangepast. In artikel 11, lid 6 zijn alsnog de adviesonderwerpen zoals vermeld in het huishoudelijk reglement opgenomen.

Pensioengerechtigden en uitkeringen

	2013	2012	2011	2010	2009	2008
Aantal pensioen- en FLUIT-gerechtigden per 31 december						
FLUIT-gerechtigden	39	55	74	103	109	114
Ouderdomspensioen	2.950	2.930	2.888	2.821	2.823	2.755
Partnerpensioen	1.548	1.557	1.590	1.627	1.625	1.635
Wezenpensioen	24	24	26	29	34	34
Arbeidsongeschiktheidspensioen	92	99	106	117	124	134
	4.653	4.665	4.684	4.697	4.715	4.672
Uitkeringen na aftrek van herverzekering (x 1 miljoen euro)						
Ouderdomspensioen	25,76	26,29	26,10	26,61	25,63	25,71
Partnerpensioen	8,18	8,22	8,36	7,62	7,87	7,87
Wezenpensioen	0,07	0,08	0,09	0,08	0,09	0,09
Arbeidsongeschiktheidspensioen	0,31	0,30	0,39	0,41	0,52	0,24
Andere uitkeringen	0,34	0,30	0,28	0,24	0,11	2,24
Netto uitkeringen	34,66	35,19	35,22	34,96	34,22	36,15

Risicobeheer

Het bestuur heeft haar beleid verwoord in de Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN).

De risico's die daarin genoemd worden zijn:

1. Beleggingsrisico's
  - Marktrisico
  - Rentemismatchrisico
  - Valutarisico
  - Kredietrisico
2. Verzekeringstechnische risico's
3. Omgevingsrisico
4. Operationele risico's
  - Uitbestedingsrisico
  - IT-risico
  - Integriteitsrisico
  - Juridisch risico

Hierna volgt een nadere toelichting op de voornaamste risico's die door het bestuur zijn onderkend, alsmede op het beleid van het bestuur voor het beperken van de risico's:

1. Beleggingsrisico's
2. Verzekeringstechnische risico's
3. Operationele risico's.

Beleggingsrisico's

Marktrisico

Het marktrisico is het risico dat door de ontwikkeling van marktprijzen (veroorzaakt door factoren die samenhangen met een individuele belegging, de uitgevende instelling of generieke factoren) waardewijzigingen plaatsvinden. Wijzigingen in marktomstandigheden hebben altijd direct invloed op het beleggingsresultaat, omdat alle beleggingen worden gewaardeerd op marktwaarde waarbij waardewijzigingen onmiddellijk worden verwerkt in het saldo van baten en lasten.

Het marktrisico wordt beheerst door het aanbrengen van een goede spreiding binnen de portefeuille (diversificatie). Ten minste één maal per jaar vindt een gedetailleerde risico/rendementsanalyse plaats van de beleggingsportefeuille.

Rentemismatchrisico

Het rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en de technische

voorziening. De rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de technische voorziening, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties. Het rentemismatchrisico is voor circa 60% afgedekt.

Valutarisico

Het fonds belegt ook buiten het euro gebied, waardoor het fonds gevoelig is voor koersschommelingen van de betreffende valuta ten opzichte van de euro. Om dit niet renderende risico te beperken, dekt het fonds alle vastrentende beleggingen in vreemde valuta af naar de euro. Voor alle overige beleggingen wordt in de regel de Amerikaanse dollar, het Britse pond, de Japanse yen, de Zwitserse frank, de Canadese dollar, de Australische dollar en de Hong Kong dollar in de meeste gevallen voor 50% afgedekt naar de euro. Hierbij worden de beleggingen in opkomende markten en het Verre Oosten (exclusief Japan) gezien als beleggingen in Amerikaanse dollars.

Kredietrisico

Het fonds sluit contracten af met tegenpartijen. Hierdoor loopt het fonds een risico, indien deze tegenpartijen hun verplichtingen tegenover het fonds niet nakomen. Het tegenpartijrisico verbonden aan de inzet van afgeleide financiële instrumenten wordt op marktconforme wijze beheerst door het leveren van onderpand bij bepaalde marktbeleggingen. Daarnaast wordt er gebruik gemaakt van verschillende tegenpartijen met een goede reputatie waardoor dit risico wordt beperkt.

Verzekeringstechnische risico's

Het belangrijkste verzekeringstechnische risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de Technische Voorziening (TV). Met ingang van 2012 heeft het fonds de TV berekend op basis van de zogenaamde prognosetafel AG 2012-2062 met correcties voor ervaringssterfte. Hierdoor wordt rekening gehouden met de jongste inzichten met betrekking tot de toekomstige verbetering van de levensverwachting.

Operationele risico's

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen.

Dit risico wordt beperkt door de ISAE 3402-rapportage die het fonds van de diverse uitvoerders heeft ontvangen.

Voor een nadere toelichting op de risico's en het beheersingsbeleid wordt verwezen naar de paragraaf Risicobeheer van de jaarrekening.

Beleggingen

Hierna volgt een terugblik op de mondiale economische ontwikkelingen gedurende het verslagjaar waarbij op de verschillende markten wordt ingezoomd. Aan het slot wordt aandacht besteed aan de financiële en economische vooruitzichten voor 2014.

Obligatiemarkten

Vanaf mei verslechterden de Amerikaanse obligatiemarkten aanzienlijk door de verwachtingen rond het beleid van kwantitatieve versoepeling van de Federal Reserve (Fed). De tienjarige obligatierente bereikte begin september een niveau van 3% om vervolgens in oktober te dalen en daarna weer te stijgen in afwachting van een afbouw van de activa-aankopen door de Fed. De geleidelijke afbouw werd uiteindelijk in december aangekondigd. Dankzij twee renteverlagingen door de Europese Centrale Bank (ECB) - één in mei en één in november -, de handhaving van een accommoderend monetair beleid, een lage inflatie en een bescheiden economische groei deed de Europese obligatierente het beter dan die van de Verenigde Staten (VS). De outperformance van de Europese obligatierente was nog meer uitgesproken in Spanje en Italië. Daar daalde de rente zelfs op jaarbasis na de belofte van de ECB in de zomer van 2012 die beleggers aanmoedigde om te profiteren van valuta-transacties in een renteklimaat dat als 'gunstiger' werd beoordeeld en het vooruitzicht van een langere periode van lage officiële rentetarieven. In de VS bedroeg de stijging van de obligatierente voor dezelfde looptijd tweemaal zoveel. Tegen het einde van het jaar vielen de economische cijfers uit de eurozone tegen met een lage groei in het derde kwartaal en een

groter verschil tussen de Duitse economie die het nog altijd vrij goed doet en zijn partners waar de economie meer hapert. Mogelijk beperkt de lage inflatie, die de ECB begin november aanzette om haar basisrente te verlagen, eventuele stijgingen van de langetermijnrente omdat dit de verwachtingen doet toenemen dat het monetaire beleid verder wordt versoepeld. Hoewel de ECB te kennen gaf dat ze een dergelijke maatregel vooralsnog niet overwoog, steeg de 10-jarige Duitse obligatierente in december niet boven zijn hoogtepunt voor het jaar.

Aandelenmarkten

De MSCI World index steeg over het jaar met 20,3% nadat de centrale banken hadden aangegeven dat ze de korte- en langetermijnrente op een groeibevorderlijk niveau zouden houden. De Fed en de Amerikaanse markten bepaalden het hele jaar door de markttrends.

Vanaf begin 2013 versnelde de stijging van de toonaangevende Amerikaanse indices. De markten profiteerden van een reeks economische cijfers die op een opleving van de activiteit wezen na een nagenoeg nulgroei in het 4e kwartaal van 2012. Verklaringen van de Fed waren maand na maand bepalend voor de voornaamste bewegingen van de indices. Daardoor steeg de S&P 500 naar een nieuwe recordhoogte van 1.848,36 op de laatste beursdag van het jaar (+29,6%), terwijl de Nasdaq in 2013 een winst van 38% neerzette wat getuigt van de belangstelling van beleggers voor conjunctuurgevoelige sectoren. In de eurozone boekte de Eurostoxx 50 een stijging van 18%. Daarmee bleef hij achter bij de S&P 500, wat hoofdzakelijk een gevolg was van een gemengde start van het jaar voor de Europese markten, ondanks de belofte van de ECB dat ze de financiële voorwaarden hoe dan ook zou versoepelen. De Italiaanse verkiezingen en vervolgens de problemen rond Cyprus zorgden voor een toenemende volatiliteit van de Europese indices en ze stegen niet langer (politieke onzekerheid gepaard aan een blijvend zwakke economie). De impact op de verschillende Europese markten varieerde naargelang hun exposure aan de financiële sector en hun 'periferie'-status. Wel slaagden het inschikkelijke standpunt van de ECB en de renteverlagingen in mei en november erin om de politieke perikelen en de nog altijd hoge overheidsschulden door een ontoereikende bbp-groei naar de achtergrond te verschuiven. De Duitse DAX onderscheidde zich met

een stijging van meer dan 25% dankzij de gunstige economische vooruitzichten in Duitsland, terwijl de groei in andere landen meer aarzelend uit de startblokken kwam. In Frankrijk steeg de CAC 40 met 18% in lijn met de meeste andere nationale markten in de eurozone. Onder de grote ontwikkelde landen kwam Japan als grote winnaar uit de bus met een Nikkei 225 die maar liefst 56,7% steeg. Dit dankzij een daling van de yen met circa 18% vergeleken met de dollar en het vertrouwen dat beleggers stelden in de economische beleidsverklaringen van de Abe-regering. Op het einde van het jaar rees er twijfel over de invoering van structurele hervormingen. Toch ondersteunde een nieuwe periode van zwakte van de yen de export gerelateerde aandelen. De indices van de opkomende landen bleven aanzienlijk achter (-5% voor de MSCI Emerging Markets). Dit was vooral een gevolg van bezorgdheid over de Chinese groei tijdens de eerste helft van het jaar en een aanzienlijke uitstroom van kapitaal in juli en augustus. Die verliezen werden vervolgens echter gedeeltelijk goedge maakt dankzij meer bemoedigende economische indicatoren en minder vrees voor de gevolgen van het geleidelijk afbouwen van het opkoopprogramma van staatsleningen en hypotheekobligaties door de Fed. Beleggers leken eindelijk te beseffen dat een geleidelijke afbouw van het monetaire beleid door de Fed niet meteen het einde van de wereld was.

Monetair beleid

Verwachtingen betreffende de derde fase van kwantitatieve versoepeling (QE) van de Fed waren de laatste twaalf maanden het grote aandachtspunt en een bron van nervositeit in de obligatiemarkten. Pas in december kondigde de Fed een bescheiden afbouw van het opkoopprogramma vanaf januari 2014 aan. De ECB maakte ten volle gebruik van haar conventionele instrumenten voor het monetaire beleid door haar basisrente in mei en november te verlagen. Daarmee reageerde ze op de zwakte van de activiteit in de lente en de lage inflatie in de herfst. Door te herhalen dat de ECB "klaar is om te handelen" en te blijven zinspelen op mogelijke renteverlagingen gaf de raad van bestuur te kennen dat verdere kwantitatieve versoepeling – van welke aard dan ook – voor zover die mogelijk blijft, niet voor de nabije toekomst is en zal afhangen van de economische cijfers, meer bepaald die voor de inflatie.

Sinds 2013 geeft de ECB informatie over het toekomstige pad van de rente (forward guidance): haar rente zal "voor langere tijd op het huidige niveau of lager blijven". Die klare taal is erg uitzonderlijk voor de ECB die tot dan toe geweigerd had om "voorafgaande beloftes" vast te knopen aan haar beleid. Dit is des te belangrijker omdat de eurozone in het tweede kwartaal de recessie achter zich liet (stijging van het bbp met 0,3% na zes kwartalen van krimp op rij).

Valutamarkten

De wisselkoers EUR/USD schommelde sterk (tussen 1,28 en 1,38) en de waarde van de euro steeg met 4,5% over het jaar hoewel het monetaire beleid van de ECB een daling in de hand moest werken. De daling van de Japanse yen door het inschikkelijke monetaire beleid van de Bank van Japan leek in de zomer vaart te minderen om vervolgens weer te versnellen tegen het einde van de periode. De Japanse valuta daalde netto met 17,7% tegenover de dollar en met 21,3% tegenover de euro, met een nieuw historisch dieptepunt van 145 yen voor een euro.

Vooruitzichten

De aankondiging van het geleidelijk afbouwen van het opkoopprogramma in december werd vrij goed onthaald. Toch zullen de markten wellicht wat nerveus blijven als de Fed doorgaat met de afbouw van de valuta aankopen. De Fed moet erin slagen om het monetaire beleid te normaliseren en zo een nieuwe fase van instabiele financiële markten wereldwijd te voorkomen. Naast de eventuele volatiliteit, kunnen een betere economische conjunctuur, de afwezigheid van inflatiedruk en een nog altijd lage rente wel een geleidelijke verbetering van de winstvooruitzichten van de bedrijven in de hand werken. De combinatie van een iets duurzamere wereldwijde groei en een monetair beleid dat erg inschikkelijk blijft in de EU G3-landen, is in principe positief voor risicovolle beleggingsklassen, maar sommige waarderingsniveaus kunnen beleggers tot voorzichtigheid manen. Tot slot bestaat er nog altijd een risico dat staatsobligaties (enige tijd) overdreven reageren op het nieuwe monetaire beleid in de VS, al mogen we niet vergeten dat de aanpassing van de activa-aankopen erg geleidelijk is verlopen en dat de basisrente het hele jaar door erg laag zal blijven. Communicatie wordt het voornaamste wapen van Janet Yellen die haar ambt als voorzitter van de Fed eind januari heeft opgenomen.

Onze beleggingen in 2013

De totale beleggingsportefeuille van ons pensioenfonds, inclusief rente, valuta en aandelen optie overlay, liet in 2013 een positief rendement zien van 0,2%. Over dezelfde periode daalden de verplichtingen met 1,5%, zodat er over het jaar een totaal resultaat van +1,7% resteert. De asset only portefeuille liet over 2013 een rendement zien van +2,3%, een outperformance van 0,6% ten opzichte van de asset only strategische benchmark.

In tegenstelling tot 2012, toen per saldo zo goed als alle beleggingscategorieën positief bijdroegen aan het resultaat, was het beeld in 2013 sterk verdeeld. De Alternatives lieten in 2013 zowel absoluut als relatief een sterk negatief resultaat zien (-9,1%). Aandelen opkomende markten (-4,6%), Amerikaanse bedrijfsleningen (-4,3%), Euro inflatie gerelateerde staatsleningen (-3,9%), grondstoffen (-5,3%) en Euro Staatsleningen (-1,0%) toonden een negatief absoluut rendement maar presteerden wel beter dan hun benchmark (indien van toepassing). De best presterende asset class was wereldwijde aandelen met een positief rendement van 21,4%. Europese bedrijfsleningen, High Yield obligaties en onroerend goed aandelen lieten in 2013 een licht positief rendement zien. De performance van

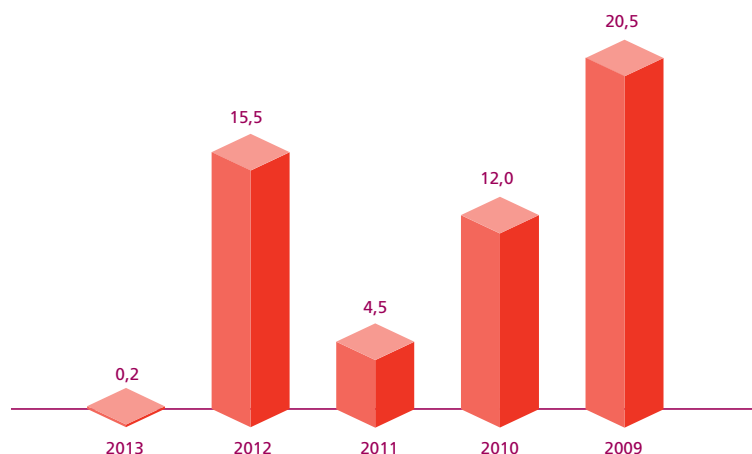
de rente swap portefeuille was negatief, beïnvloed door de stijgende rente. De bijdrage van de rente swaps aan de performance van de totale portefeuille was -1,8%. Valuta overlay had een positieve bijdrage van 1,2%.

Medio 2013 werd besloten om het aandelenrisico af te dekken door een combinatie van een long put optie met een short call optie. Met een dergelijke collar wordt vanaf een vooraf bepaald niveau de aandelenportefeuille beschermd tegen verdere koersdalingen. Bij een sterke stijging van de waarde van de aandelenportefeuille wordt vanaf een vooraf bepaald niveau niet meer geprofiteerd van een verdere stijging. Als gevolg van stijgende aandelenmarkten in de tweede helft van 2013 is de waarde van de optie portefeuille gedaald. De bijdrage van de optie strategie aan de totale performance was -1,3%.

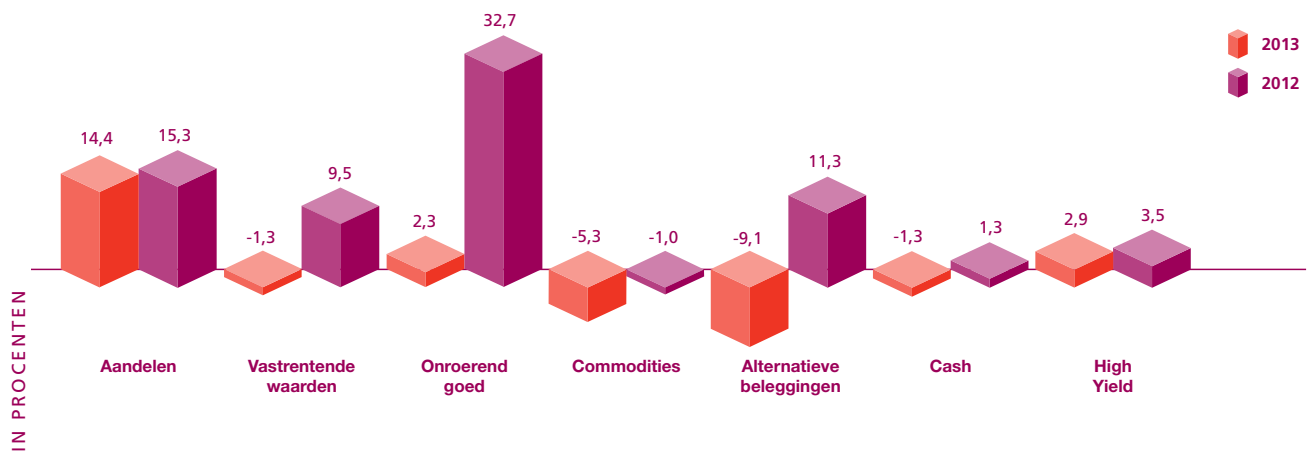
De dekkingsgraad steeg van 114,2% aan het einde van 2012 naar 117% aan het einde van 2013.

In onderstaande tabel treft u het rendement aan over het vermogen in de jaren 2009 t/m 2013.

TOTAAL RENDEMENT
IN PROCENTEN

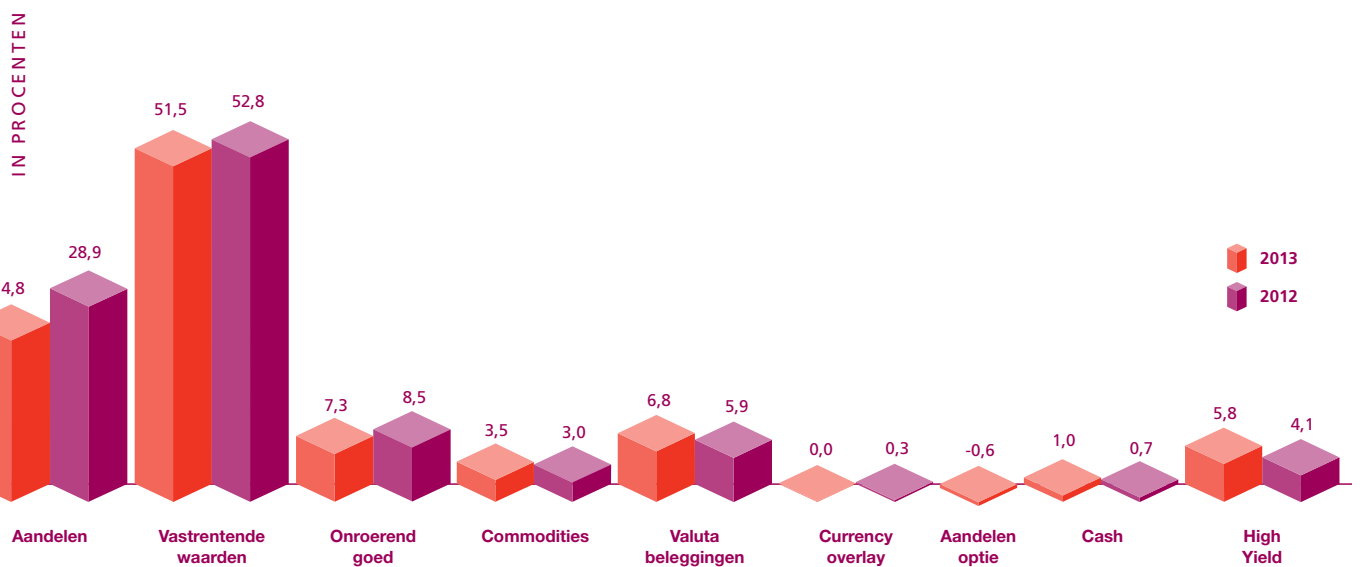
RENDEMENT PER ASSET CLASS

Wat betreft de asset allocatie werd in 2013 het strategisch gewicht van de Alternatives met 3% verlaagd (vanwege de verkoop van het volatility fonds). De allocatie naar

obligaties opkomende markten en High Yield obligaties werden allebei met 1,5% verhoogd. De allocatie naar infrastructuur werd licht verlaagd.

ASSET ALLOCATIE

Vastrentende waarden

De vastrentende portefeuille bestond eind 2013 uit de volgende onderdelen: Euro Staatsleningen, Euro inflatie gerelateerde leningen, Euro bedrijfsobligaties (credits), US bedrijfsobligaties (credits) en de rente swap portefeuille om de renteaftrekking op het gewenste niveau te houden. Deze maken alle deel uit van de matching portefeuille. De strategische allocatie naar deze matching portefeuille is in 2013 onveranderd gehouden op 52% van de totale portefeuille.

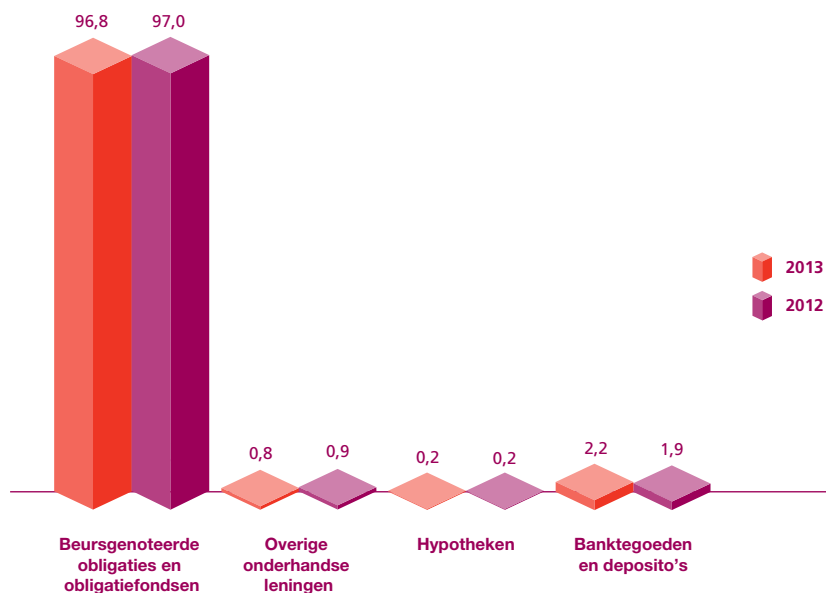
Binnen de matching portefeuille werd de allocatie naar de (Euro) inflatie gerelateerde leningen gedurende het jaar op 10% gehouden. De allocatie naar (Euro) staatsleningen bedroeg 18,7% per eind 2013, licht lager dan de strategische allocatie van 20%. De allocatie naar bedrijfsobligaties bleef op 20%. Het rentehedge percentage werd gedurende het jaar onveranderd gehouden op 60%.

Wat betreft de performance liet de vastrentende portefeuille in 2013 een wisselend beeld zien. Euro Staatsleningen hadden door de lichte rentestijging een negatief rendement van ongeveer 1,0%. Europese bedrijfsleningen deden het relatief en absoluut goed met een rendement van ongeveer +3,0%. Amerikaanse bedrijfsleningen hadden echter een negatief rendement van 4,3% voornamelijk als gevolg van het valuta-effect.

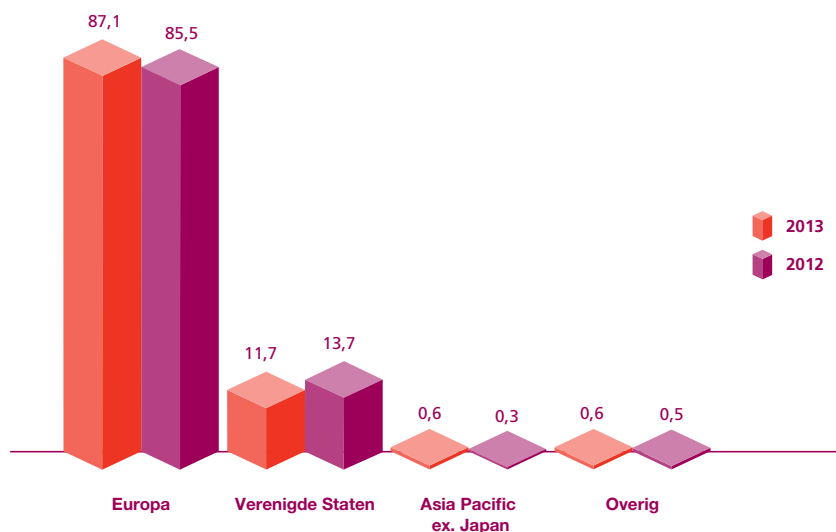
In 2013 werd de allocatie naar US High Yield obligaties, die deel uitmaken van de return portefeuille, verhoogd van 4,0% naar 5,5%. High Yield obligaties lieten een positief rendement van 2,9% zien, licht hoger dan de benchmark (+2,8%).

Indien we kijken naar de regioallocatie van de vastrentende waarden dan is in onze portefeuille ruim 86% belegd in euro's in Europa en de overige waarden voornamelijk noterend in US dollar.

ALLOCATIE VASTRENTENDE WAARDEN IN PROCENTEN

ALLOCATIE VASTRENTENDE WAARDEN NAAR REGIO IN PROCENTEN

Aandelen, vastgoed en overige beleggingen

In 2013 werd de asset class volatility (die deel uitmaakt van de Alternatives) uit de strategische asset allocatie verwijderd. Het strategisch gewicht van volatility (3,0%) werd gealloceerd naar obligaties opkomende markten (+1,5%) en high yield obligaties (+1,5%). Binnen de aandelen portefeuille werd de Zuidoost-Azië aandelen portefeuille verplaatst van de categorie aandelen wereldwijd naar de categorie aandelen opkomende markten.

In 2013 was de wereldwijd beleggende, passieve aandelen portefeuille veruit de best presterende asset class met een rendement van +21,4%. Medio 2013 werd ten laste van deze asset class een bedrag van circa 5 miljoen onttrokken voor de aankoop van een aandelen beschermingsconstructie. De aandelenportefeuille opkomende markten liet een negatief rendement zien van 4,6%. De benchmark deed het met -6,5% nog

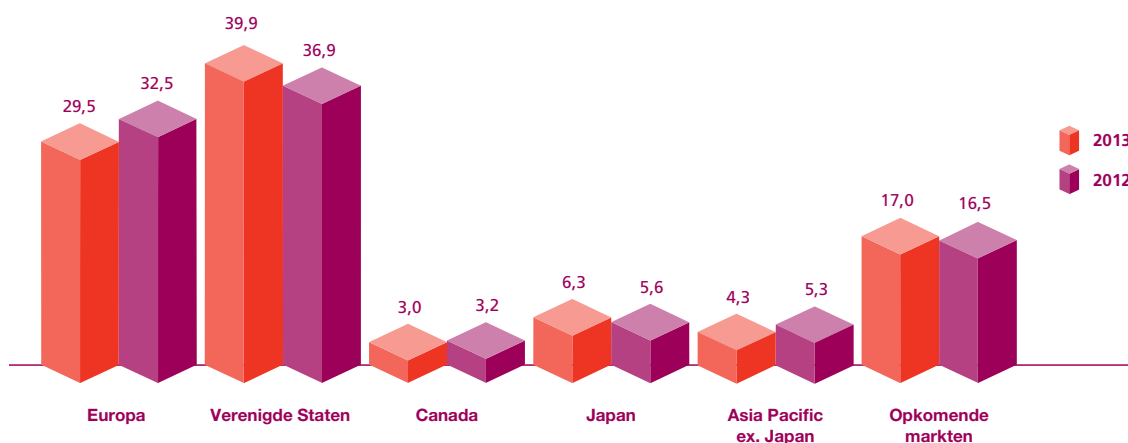
slechter. De Zuidoost-Azië aandelen portefeuille deed het met een bescheiden rendement van +0,7% ook beter dan de benchmark (-0,5%).

Na een fantastisch 2012, bleef de onroerend goed portefeuille positief bijdragen. Het behaalde rendement van +2,3% was licht hoger dan het rendement van de benchmark (+2,1%).

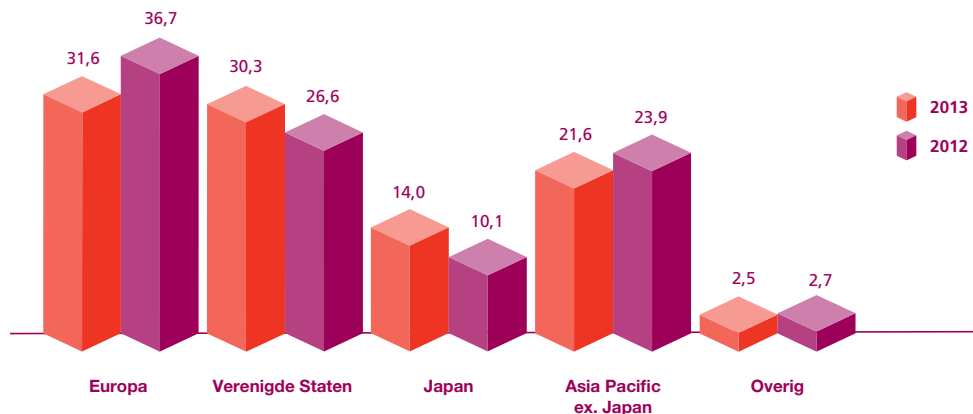
De grondstoffen portefeuille toonde wederom een negatieve absolute performance (-5,3%). De benchmark (-7,3%) bleef zij echter duidelijk voor.

De beleggingscategorie Alternatives bestond in 2013 uit infrastructuur en obligaties opkomende markten. Infrastructuur liet een licht positief rendement van 1,7% zien, aanzienlijk slechter dan de benchmark (+3,2%). Obligaties opkomende markten was de slechtst presterende asset class met het rendement van -14,1%.

ALLOCATIE AANDELEN NAAR REGIO IN PROCENTEN

ALLOCATIE ONROEREND GOED NAAR REGIO IN PROCENTEN

Maatschappelijk Verantwoord Beleggen

Door het bestuur is aandacht besteed aan het beleid voor Maatschappelijk Verantwoord Beleggen. Het beleid houdt in, dat niet belegd wordt in bedrijven die betrokken zijn bij de productie van clusterbommen en landmijnen. Daar waar mogelijk wordt gebruik gemaakt van het stemrecht van aandeelhouders, waarbij de aangestelde vermogensbeheerders dit uitvoeren. Het leidende principe voor het stemgedrag is het beschermen en verhogen van de waarde van de beleggingen van het fonds waarbij maatschappelijke thema's worden meegenomen. Door regelmatig te stemmen kunnen aandeelhouders de manier waarop een bedrijf wordt geleid beïnvloeden. Hierdoor kan de waarde voor de aandeelhouders worden verhoogd door met best practices het ondernemingsbeleid te stimuleren.

Uitvoering beleggingsbeleid

Met ingang van 1 juli 2011 is BNP Paribas Investment Partners Netherlands N.V. ("BNP Paribas IP") aangesteld als fiduciair manager vermogensbeheer. Daarnaast treedt KAS BANK N.V. per die datum op als risk manager. Zowel de fiduciair manager als de risk manager hebben hun werkzaamheden naar volle tevredenheid verricht. De beleggings- en controlecommissie geeft een juiste uitvoering aan de taken die zijn vastgelegd in een afzonderlijk reglement.

Ontwikkelingen in 2014

Met ingang van 1 januari 2014 is de Code Pensioenfondsen van kracht. Het bestuur zal de 83 normen van de Code toetsen aan de bestaande situatie binnen het fonds en er zal in het jaarverslag over 2014 een uitleg worden gegeven over hoe het bestuur uitvoering geeft aan de normen van de Code.

Als vervolg op het besluit om als stap 1 de paritaire bestuursvorm voorlopig voort te zetten heeft de projectgroep Toekomst Pensioenfonds een start gemaakt met stap 2. Hierbij wordt de toekomst van ons pensioenfonds aan de hand van een groot aantal criteria bekeken. Hieronder valt ook een onderzoek naar de eventuele aanpassing van de huidige bestuursvorm op termijn. Er wordt ook een zgn. kwetsbaarheidsanalyse uitgevoerd.

Wij zijn verheugd dat besloten kon worden om per 1 januari 2014 een gedeeltelijke toeslag op de pensioenrechten te verlenen.

Amsterdam, 16 juni 2014

Mr. drs. M.J.M. Haker, voorzitter
Mr. M.B.A. Capel, secretaris

VERKLARING VAN HET VERANTWOORDINGSORGAAN

Het verantwoordingsorgaan (VO) heeft op 2 juni 2014 overlegd met het bestuur en de directeur van het fonds. Tijdens dit overleg zijn onder meer besproken het concept-jaarverslag 2013 en het concept-actuaireel rapport over het boekjaar 2013. Mede op basis van de uitgebreide toelichting die is verkregen heeft het VO zich een beeld gevormd van de uitoefening van het beleid van het bestuur over 2013.

Het VO geeft hierbij over de hieronder genoemde 4 beleidsterreinen, waar het bestuur verantwoordelijk voor is, haar oordeel.

1. het pensioenbeleid
2. het premiebeleid
3. het toeslagbeleid
4. het beleggingsbeleid

Over het gevoerde beleid op deze gebieden zal één voor één een oordeel worden gegeven.

In het algemeen kan worden gesteld dat ook over 2013 het gevoerde beleid evenwichtig en samenhangend is.

Ad 1: het pensioenbeleid

Het pensioenreglement is per 1 januari 2013 aangepast in verband met de mogelijkheid om de ingangsdatum van het ouderdomspensioen uit te stellen tot de datum waarbij de AOW tot uitkering komt.

Het overleg met het bestuur over onder meer de verwachtingen voor de nabije toekomst, heeft het VO als bevredigend ervaren.

Ad 2: het premiebeleid

Over 2013 is de volledige zuivere kostendeekkende premie in rekening gebracht.

Het VO kan zich vinden in dit beleid.

Ad 3: het toeslagbeleid

Als gevolg van de ontwikkeling van de dekkingsgraad in 2013 (ultimo 2013 117%), heeft het bestuur kunnen besluiten vanaf 1 januari 2014 toeslagen te verlenen vanuit het vermogen van het fonds, ter grootte van bijna 37% van de ontwikkeling van de reglementaire indexcijfers. De toezeggingen van eind 2013 zijn hierdoor verhoogd met 0,33% voor de gepensioneerden en gewezen deelnemers en 0,99% voor de actieve deelnemers.

Het VO vindt dit een juiste uitvoering van het beleid.

Ad 4: beleggingsbeleid

Ook in 2013 is het beleid volgens de uitgangspunten van de ABTN naar behoren uitgevoerd.

Bij de uitvoering in de dagelijkse praktijk krijgt naar het oordeel van het VO de risicobeheersing voldoende aandacht.

Amsterdam, 2 juni 2014

Drs. M.Th.J. Graven, voorzitter
R.W. Prommenschenckel RC
M. Tipker, secretaris

JAARREKENING

BALANS PER 31 DECEMBER

NA RESULTAATBESTEMMING (BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

ACTIVA

	2013	2012
Beleggingen voor risico pensioenfonds		
• Vastgoedbeleggingen (1)	54.636	62.067
• Aandelen (2)	201.654	212.587
• Vastrentende waarden (3)	485.170	456.044
• Overige beleggingen (4)	-	15.577
• Derivaten (5)	<u>9.201</u>	<u>19.188</u>
Totaal beleggingen voor risico pensioenfonds	750.661	765.463
Beleggingen voor risico deelnemers (6)	4.988	4.191
Herverzekeringsdeel technische voorziening (7)	14.676	16.030
Vorderingen en overlopende activa (8)	3.129	2.747
Liquide middelen (9)	<u>690</u>	<u>530</u>
Totaal activa	774.144	788.961

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 34 tot en met 39.

BALANS PER 31 DECEMBER

(BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

PASSIVA

	2013	2012
Stichtingskapitaal en reserves (10)		
• Overige reserves	109.020	97.119
Technische voorziening voor risico pensioenfonds (11)	642.613	684.024
Technische voorziening voor risico deelnemers (12)	4.988	4.191
Derivaten (5)	13.489	165
Schulden en overlopende passiva (13)	4.034	3.462
Totaal passiva	774.144	788.961

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 36, 37, 40 en 41.

STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

	2013	2012
BATEN EN LASTEN PENSIOENACTIVITEITEN		
Premies voor risico pensioenfonds (14)	8.607	8.686
Premies voor risico deelnemers (14)	426	308
Waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds, per saldo (15)	-136	-222
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	8.897	8.772
Mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds		
• Pensioenopbouw (16)	-6.688	-6.905
• Toeslagen (17)	-2.472	-3.104
• Rentetoevoeging (18)	-2.294	-9.580
• Wijziging marktrente (19)	14.658	-56.026
• Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (20)	36.468	36.869
• Pensioenrechten waardeoverdrachten, per saldo (21)	185	162
• Wijziging actuariële grondslagen (22)	-	4.083
• Overige mutaties technische voorziening (23)	1.554	352
Totaal mutatie technische voorziening voor risico pensioenfonds	41.411	-34.149
Pensioenuitkeringen (24)	-35.219	-35.724
Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers (25)	-797	-410
Herverzekeringen (26)	-1.193	374
Pensioenuitvoeringskosten (27)	-1.398	-1.519
Overige baten en lasten pensioenactiviteiten (28)	-24	-385
Totaal baten en lasten pensioenactiviteiten	11.677	-63.041
BATEN EN LASTEN BELEGGINGSACTIVITEITEN		
Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds (29)	-136	104.113
Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers (30)	360	398
Totaal baten en lasten beleggingsactiviteiten	224	104.511
Resultaat	11.901	41.470

De bij de posten vermelde nummers verwijzen naar de toelichting op pagina 50 tot en met 57.

KASSTROOMOVERZICHT

(BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

	2013	2012
KASSTROOM UIT PENSIOENACTIVITEITEN		
Ontvangen premies	9.081	8.528
Ontvangen waardeoverdrachten	402	123
Uitkeringen uit herverzekering	560	489
Betaalde pensioenuitkeringen	-35.131	-35.574
Betaalde waardeoverdrachten	-538	-345
Betaalde premies herverzekering	-310	-224
Betaalde pensioenuitvoeringskosten	-1.789	-1.377
Overige mutaties uit pensioenactiviteiten	-24	-385
Totaal kasstroom uit pensioenactiviteiten	-27.749	-28.765
KASSTROOM UIT BELEGGINGSACTIVITEITEN		
Verkopen beleggingen	383.490	478.324
Ontvangen directe beleggingsopbrengsten	22.579	19.783
Verkoop en afwikkeling derivaten	11.668	8.136
Aankopen beleggingen	-384.775	-473.779
Mutatie tegoeden en schulden kredietinstellingen	-2.272	-2.281
Betaalde kosten van vermogensbeheer	-2.808	-2.449
Overige mutaties uit beleggingsactiviteiten	27	372
Totaal kasstroom uit beleggingsactiviteiten	27.909	28.106
Mutatie liquide middelen	160	-659

TOELICHTING ALGEMEEN

Activiteiten

Het doel van Stichting Pensioenfonds Staples, statutair gevestigd te Maastricht (hierna: het pensioenfonds), is het verlenen van pensioenaanspraken en het doen van pensioenuitkeringen aan (aspirant-)deelnemers, gewezen deelnemers en pensioengerechtigden, een en ander overeenkomstig de pensioenreglementen. Het beleid en de kernactiviteiten van het bestuur zijn beschreven in de Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN).

Pensioenregeling

De pensioenregeling van het pensioenfonds geldt voor alle werknemers met een dienstverband bij één van de aangesloten ondernemingen.

Ouderdomspensioen

Het ouderdomspensioen kan worden opgebouwd vanaf 21 jaar en gaat standaard in op de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 65 jaar wordt. De deelnemers kunnen binnen bepaalde grenzen kiezen wanneer zij met pensioen gaan, en wel op zijn vroegst vanaf de leeftijd van 60 jaar. Tevens bestaat de mogelijkheid om met deeltijdpensioen te gaan. Dat kan vanaf de leeftijd van 60 jaar. Het ouderdomspensioen is een toegezegde pensioenregeling op basis van (voorwaardelijk) geïndexeerd middelloon. In de middelloonregeling is het ouderdomspensioen gebaseerd op het gemiddelde salaris tijdens de loopbaan en bedraagt voor ieder deelnemersjaar 1,625% voor de V-regeling en 2,00% voor de pensioenregeling 2011 (voorheen: N-regeling) van de pensioengrondslag zoals die geldt op 1 januari van het betreffende jaar. De pensioengrondslag is gelijk aan het vaste jaarsalaris inclusief vakantietoeslag verminderd met de franchise. Het pensioengevend salaris is gemaximeerd.

Beschikbare premiereregeling

De beschikbare premiereregeling is een excedentregeling voor deelnemers die een salaris hebben dat boven het grensbedrag uitkomt. Via deze excedentregeling wordt over het salarisdeel boven dit bedrag een premie beschikbaar gesteld voor aankoop van extra pensioen. De premie is een percentage van het pensioengevend salaris boven het grensbedrag.

Overbruggingspensioen

Overbruggingspensioen wordt alleen nog opgebouwd door deelnemers aan de V-regeling en gaat standaard in op de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 62 jaar wordt. Het overbruggingspensioen is een pensioenregeling op basis van eindloon. Voor ieder deelnemersjaar wordt 7% van het laatste pensioengevend salaris opgebouwd met een maximum van 70%. Deelnemers die deelnamen aan de N-regeling en op 1 januari 2006 ouder dan 50 jaar waren, hebben recht op het per 31 december 2005 opgebouwde overbruggingspensioen bij het bereiken van de leeftijd van 62 jaar.

Partnerpensioen

Het partnerpensioen geldt voor de nagelaten partner van een deelnemer. Het partnerpensioen bedraagt voor de pensioenregeling 2011 70% van het te bereiken ouderdomspensioen. Voor de deelnemers in de V-regeling wordt bij de vaststelling van het partnerpensioen ook rekening gehouden met de inbouw van de AOW waardoor het percentage afhankelijk is van de hoogte van het pensioengevend jaarsalaris. Iedere deelnemer die getrouwd is, een wettelijk geregistreerd partnerschap of een door het pensioenfonds erkend samenlevingsverband heeft, is automatisch voor dit partnerpensioen verzekerd. Bij overlijden van de deelnemer vóór het bereiken van de leeftijd van 65 jaar wordt verondersteld dat de deelneming zou hebben voortgeduurd tot de pensioendatum met behoud van het laatst vastgestelde pensioengevend salaris. Bij ingang van het ouderdomspensioen bestaat eenmalig de keuze van omzetting van (een deel van) het recht op partnerpensioen of ouderdomspensioen in een verhoging van het ouderdomspensioen respectievelijk partnerpensioen.

Wezenpensioen

Het wezenpensioen wordt uitgekeerd tot de 21-jarige leeftijd. Het wezenpensioen bedraagt voor elk gerechtigd kind in de pensioenregeling 2011, 14% van het (bereikbare) ouderdomspensioen met een maximum van 70% in het geval van meerdere kinderen. Voor de V-regeling wordt het wezenpensioen bepaald aan de hand van een tabel waarbij het aantal kinderen ook

een rol speelt. Het wezenpensioen wordt verdubbeld indien er geen (bijzonder) partnerpensioen (meer) wordt uitgekeerd.

Arbeidsongeschiktheidspensioen

Het arbeidsongeschiktheidspensioen gaat in na het einde van het tweede ziektejaar. Het pensioen wordt uitgekeerd zolang de arbeidsongeschiktheid duurt, maar uiterlijk tot de normpensioendatum. Dit is de eerste dag van de maand waarin de deelnemer 65 jaar wordt. Het arbeidsongeschiktheidspensioen is gelijk aan een percentage van het deel van het pensioengevend salaris dat uitgaat boven het maximum WIA-loon. Deelnemers die onder de WIA meer dan 35% arbeidsongeschikt worden, hebben recht op premievrije voortzetting van de pensioenopbouw tot de pensioendatum. Voor alle deelnemers is een WGA-arbeidsongeschiktheidspensioen verzekerd.

Pensioenspaarregeling

Tot 1 januari 2008 bestond voor alle deelnemers de mogelijkheid om op vrijwillige basis de niet benutte pensioenspaar ruimte te gebruiken door een percentage van het pensioengevend salaris te storten in de pensioenspaarregeling.

Het opgebouwde kapitaal wordt op pensioendatum of bij eerder vertrek omgezet in een verhoging van het (recht op) ouderdompensioen.

Toeslagen

Het pensioenfonds streeft ernaar de opgebouwde pensioenrechten van de actieve deelnemers jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de loonindex zoals gepubliceerd door het CBS voor CAO-lonen per maand inclusief bijzondere beloningen van particuliere bedrijven.

Het pensioenfonds streeft ernaar de premievrije pensioenrechten (gewezen deelnemers) en de ingegane pensioenen jaarlijks aan te passen aan de ontwikkeling van de prijsindex voor alle huishoudens afgeleid, zoals gepubliceerd door het CBS.

De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Dit betekent dat geen recht op toeslagen bestaat en

dat het niet zeker is of en in hoeverre in de toekomst toeslagen kunnen worden verleend. Het bestuur beslist jaarlijks of de pensioenaanspraken worden aangepast. Daarbij hanteert het bestuur een beleidsstaffel als leidraad. Volgens de staffel wordt bij een dekkingsgraad hoger dan 130% een volledige toeslag verleend, wordt bij een dekkingsgraad van 110% of lager geen toeslag toegekend en wordt bij tussenliggende waarden van de dekkingsgraad de toeslag pro rata vastgesteld. Indien de omstandigheden dit naar het oordeel van het bestuur noodzakelijk maken, kan het bestuur afwijken van de leidraad. De (voorwaardelijke) toeslagverlening wordt gefinancierd uit de overrendementen en het eigen vermogen. Een eventuele aanvulling op de toeslagverhoging van de actieve deelnemers tot een maximum van de toeslag van 1% is hierop een uitzondering. Bovendien wordt geen bestemmingsreserve voor toekomstige toeslagen gevormd.

Financiering en premie

De aangesloten onderneming is het pensioenfonds jaarlijks een premie verschuldigd voor de in dat jaar te verwerven reglementaire aanspraken. Bij bepaling van de premie wordt geen rekening gehouden met een opslag ter financiering van eventuele voorwaardelijke onderdelen, waaronder de toeslagen. Uitzondering hierop is een eventuele aanvulling op de toeslagverhoging van de actieve deelnemers tot een maximum van de totale toeslag van 1%, gefinancierd door de aangesloten ondernemingen.

Premiestelling vindt plaats op basis van de zuivere kostendekkende premie. Deze premie wordt vastgesteld op basis van de door De Nederlandsche Bank (DNB) gepubliceerde rentetermijnstructuur.

De zuivere kostendekkende premie bevat de volgende componenten:

- ▶ de actuariële benodigde premie voor de inkoop van de onvoorwaardelijke pensioenen;
- ▶ een solvabiliteitsopslag voor het in stand houden van de benodigde reserves;
- ▶ een opslag voor pensioenuitvoeringskosten (inclusief excassokosten).

In het geval van een reservetekort dan wel dekkings-tekort zal het pensioenfonds een lange- dan wel korte-termijnherstelplan indienen bij DNB. De aangesloten onderneming kan in het kader van een eventueel herstelplan bijdragen aan het herstel van de financiële positie van het pensioenfonds, maar is hiertoe niet verplicht.

Het pensioenfonds heeft een premiekortinggrens gedefinieerd, die wordt bereikt indien:

- ▶ de technische voorzieningen en het vereist eigen vermogen volledig door waarden zijn gedekt én
- ▶ de uitgevoerde continuïteitsanalyse aantoont dat de gewekte verwachting ten aanzien van de toeslagverlening nu en in de toekomst kan worden waargemaakt én
- ▶ de verwachte nominale dekkingsgraad structureel boven de evenwichtssituatie blijft.

Herverzekering

Het pensioenfonds heeft een herverzekeringsovereenkomst afgesloten ter dekking van het overlijdensrisico en het risico van arbeidsongeschiktheid (excedent-arbeidsongeschiktheidspensioen, WGA-arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrijstelling).

Het overlijdensrisico is verzekerd op basis van risico-kapitalen, gelijk aan de contante waarde van een direct ingaand partnerpensioen, verminderd met de voor de deelnemer gevormde voorziening met betrekking tot ouderdompensioen en partnerpensioen en verminderd met een eigen behoud van € 70.000.

De dekking van het excedent-arbeidsongeschiktheidspensioen omvat een jaarlijkse rente ter grootte van 70% van het verschil tussen het pensioengevend salaris van de deelnemer en de maximale uitkeringsgrondslag van de WIA, verminderd met een eigen behoud van 20% van het arbeidsongeschiktheidspensioen, met een maximum van € 15.000 per deelnemer.

De dekking van de premievrijstelling omvat een jaarlijkse rente ter grootte van een gelijkblijvende premie die benodigd is voor de toekomstige pensioenopbouw op basis van de huidige pensioengrondslag.

Grondslagen algemeen

Algemeen

De jaarrekening is opgesteld in overeenstemming met de wettelijke bepalingen zoals deze zijn opgenomen in Titel 9, Boek 2 van het Burgerlijk Wetboek, met gebruikmaking van de vrijstelling inzake de vorming van een reserve herwaardering volgens artikel 146 van de Pensioenwet, en in overeenstemming met de Richtlijnen voor de jaarverslaggeving, in het bijzonder Richtlijn 610 Pensioenfonds (RJ 610).

De jaarrekening luidt in euro's.

Schattingen en veronderstellingen

Bij het opstellen van de jaarrekening is het maken van schattingen en veronderstellingen noodzakelijk. De schattingen en veronderstellingen hebben invloed op de toepassing van grondslagen en de waardering van activa en verplichtingen.

De schattingen en daaraan ten grondslag liggende veronderstellingen zijn gebaseerd op ervaringen uit het verleden en verschillende andere factoren die gegeven de omstandigheden als redelijk worden beschouwd. Vooral de waardering van de voorziening pensioenverplichtingen en (in mindere mate) de waardering van de beleggingen zijn gebaseerd op schattingen en veronderstellingen. De schattingen en onderliggende veronderstellingen worden voortdurend beoordeeld. Ten behoeve van de oordeelsvorming en het maken van schattingen wordt gebruik gemaakt van externe deskundigen.

De aard van oordelen en schattingen en de onderliggende veronderstellingen is, voor zover noodzakelijk geacht voor het vereiste inzicht in het vermogen, vermeld in de toelichting bij de jaarrekening.

Herzieningen van schattingen worden verwerkt in de periode waarin de schatting wordt herzien. Een herziening van een schatting heeft dikwijls ook gevolgen voor waardering en resultaatbepaling in toekomstige perioden.

Verwerking

De belangrijkste activa en verplichtingen van het pensioenfonds zijn respectievelijk de beleggingen en de technische voorziening. De beleggingen bestaan volledig uit financiële activa en derivaten. Deze worden in de balans opgenomen respectievelijk van de balans verwijderd op transactiedatum (datum van koop of verkoop). Dit is het moment waarop de toekomstige economische voordelen en de risico's verbonden aan het financiële instrument worden overgedragen. Pensioenverplichtingen worden in de balans opgenomen op het moment van toekenning of overdracht van de pensioenrechten. Zij worden van de balans verwijderd op het moment van uitkering of overdracht van de pensioenrechten.

Saldering

Een financieel actief en een financiële verplichting worden gesaldeerd en als nettobedrag in de balans opgenomen indien sprake is van een wettelijke of contractuele bevoegdheid om het actief en de verplichting gesaldeerd en gelijktijdig af te wikkelen en bovendien de intentie bestaat om de posten op deze wijze af te wikkelen. De met gesaldeerd opgenomen financiële activa en financiële verplichtingen samenhangende rentebaten en rentelasten worden eveneens gesaldeerd opgenomen.

Presentatie beleggingen en beleggingsopbrengsten

De beleggingen bestaan voor een deel uit participaties in beleggingsfondsen. De participaties worden in de balans gerubriceerd naar de aard van de onderliggende beleggingen van de beleggingsfondsen. Waardeveranderingen van participaties in beleggingsfondsen worden in de staat van baten en lasten opgenomen onder indirecte beleggingsopbrengsten. Zij bestaan uit de directe en indirecte opbrengsten van de onderliggende beleggingen en een deel van de kosten van vermogensbeheer die ten laste van het beleggingsfonds komen. Door beleggingsfondsen uitgekeerde dividenden worden gepresenteerd onder directe beleggingsopbrengsten.

Waardering beleggingen

Beleggingen (voor risico pensioenfondsen en voor risico deelnemers) worden gewaardeerd tegen marktwaarde. De marktwaarde is het bedrag waarvoor een actief of een verplichting kan worden afgewikkeld tussen ter zake goed geïnformeerde, tot een transactie bereid zijnde partijen die onafhankelijk zijn. De marktwaarde is gebaseerd op actuele marktprijzen, tenzij anders vermeld.

Participaties in beleggingsfondsen worden gewaardeerd tegen de berekende intrinsieke waarde op balansdatum of de meest recent beschikbare intrinsieke waarde. De intrinsieke waarde wordt vastgesteld op basis van de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen.

Waardeveranderingen beleggingen

Er wordt geen onderscheid gemaakt tussen gerealiseerde en ongerealiseerde waardeveranderingen van beleggingen, inclusief derivaten. Alle waardeveranderingen, inclusief valutakoersverschillen, worden als opbrengst beleggingen direct in de staat van baten en lasten opgenomen.

Vreemde valuta

Activa en verplichtingen in vreemde valuta worden omgerekend naar euro's tegen de koers per balansdatum. Transacties in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum. Valutakoersverschillen bij de omrekening van activa en verplichtingen worden in de staat van baten en lasten opgenomen onder de post waarop de activa en verplichtingen betrekking hebben.

Grondslagen voor waardering van activa en passiva

Vastgoedbeleggingen

De marktwaarde van aandelen van vastgoedfondsen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum.

Aandelen

De marktwaarde van de (onderliggende) aandelen is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum. Indien aandelen niet-beursgenoteerd zijn of indien de koersvorming niet representatief is, wordt de marktwaarde getaxeerd. De taxatie is gebaseerd op recente marktinformatie.

Vastrentende waarden

De marktwaarde van de (onderliggende) beursgenoteerde vastrentende waarden is gebaseerd op de beurskoers per balansdatum, verhoogd met de lopende rente. De marktwaarde van andere directe vastrentende beleggingen wordt bepaald door te ontvangen rente en aflossingen contant te maken op basis van actuele marktrente, rekening houdend met het risicoprofiel en de looptijd van de belegging.

Overige beleggingen

De hieronder opgenomen commodityfondsen worden gewaardeerd op het aandeel in de marktwaarde van de onderliggende activa en verplichtingen.

Derivaten

Derivaten zijn afgeleide financiële instrumenten, waarvan de waarde afhankelijk is van een of meer onderliggende primaire financiële instrumenten. Derivaten bevatten rechten en verplichtingen waardoor een of meer van de financiële risico's waaraan de onderliggende primaire financiële instrumenten onderhevig zijn tussen partijen worden overgedragen. Derivaten leiden bij het aangaan van de transactie niet of tot een relatief gering vermogensbeslag. Basisvormen van derivaten zijn swaps, forwards, futures en opties. Het onderliggende primaire financiële instrument kan onder meer een renteproduct, een valuta-product of een aandelenproduct zijn.

Het pensioenfonds maakt gebruik van de volgende derivaten: valutatermijncontracten, aandelenfutures, aandelenopties, interest rate swaps, obligatiefutures en commodity swaps.

Een valutatermijncontract is een contract waarbij de verplichting wordt aangegaan om een bepaalde valuta te verkopen en een andere valuta te kopen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde (termijn)koers.

Een aandelenfuture is een op een beurs verhandelbaar termijncontract met verplichte levering van aandelen op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs. Naast futures met als onderliggende waarde een specifiek aandeel bestaan ook aandelen-indexfutures. Dit zijn futures met als onderliggende waarde een bepaalde aandelenindex. Het verschil tussen het niveau van de aandelenindex dat is vastgelegd in het futurecontract en het werkelijke niveau van de index wordt afgerekend (cash settlement).

Een aandelenoptie is een contract waarbij de koper het recht (maar niet de plicht) heeft om gedurende een vooraf vastgestelde periode aandelen te kopen (calloptie) of verkopen (putoptie) tegen een vooraf vastgestelde prijs. Tegenover het recht van de koper staat een verplichting van de verkoper. Voor het recht betaalt de koper een prijs (optiepremie). Naast opties met als onderliggende waarde een specifiek aandeel bestaan ook aandelenindexopties.

Een interest rate swap of renteswap is een contract waarbij wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode rentestromen in dezelfde valuta te ruilen. Bij de meeste renteswaps wordt een variabele rente geruild tegen een vaste rente. De variabele rente is gebaseerd op de geldmarktrente, waarbij als referentie Euribor of Eonia wordt gehanteerd. De vaste rente is meestal gebaseerd op de marktrente van staatsobligaties.

Een obligatiefuture is een op een beurs verhandelbaar termijncontract met verplichte levering van fictieve staatsobligaties op een vooraf vastgestelde datum en tegen een vooraf vastgestelde prijs. Veelvoorkomende obligatiefutures in de Europese handel zijn Bundfutures. De onderliggende waarde van een Bundfuture is een fictieve Duitse staatsobligatie met een looptijd van 10 jaar. Het verschil tussen de prijs van de obligatie die is vastgelegd in het futurecontract en de werkelijke prijs wordt afgerekend (cash settlement).

Een commodityswap is een contract waarbij wordt overeengekomen om gedurende een vooraf vastgestelde periode de waardeveranderingen van een bepaald mandje goederen (zoals olie, metalen

of agrarische producten) te ruilen tegen rente en kosten, waarbij de rente meestal is gebaseerd op de geldmarktrente.

Derivaten worden gewaardeerd tegen marktwaarde. Voor beursgenoteerde contracten is dit de beursprijs per balansdatum. Voor niet-beursgenoteerde contracten is de waardering gebaseerd op recente marktinformatie, (zoals valutakoersen, rentecurves en indexen), als input voor de gehanteerde gangbare waarderingmodellen.

Herverzekeringsdeel technische voorziening

Herverzekeringscontracten worden opgenomen voor de actuariel bepaalde contante waarde van de verzekerde uitkeringen, volgens de grondslagen van het pensioenfonds, onder aftrek van een eventuele waardevermindering, indien deze naar verwachting duurzaam is.

Vorderingen

Vorderingen worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs onder aftrek van eventuele bijzondere waardeverminderingen, indien sprake is van oninbaarheid. De geamortiseerde kostprijs komt in het algemeen overeen met de nominale waarde.

Liquide middelen

Liquide middelen worden opgenomen voor de nominale waarde.

Technische voorziening voor risico pensioenfonds

De technische voorziening wordt actuariel berekend en wordt vastgesteld op basis van de nominaal verworven pensioenrechten, voor zover zij onvoorwaardelijk zijn. Dit betekent dat de voorwaardelijke toekomstige toeslagen niet in de voorziening zijn begrepen, maar de op balansdatum toegezegde toeslagen wel in de voorziening worden opgenomen. De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door De Nederlandsche Bank (DNB) vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum.

De voorziening met betrekking tot ouderdomspensioen, partnerpensioen en wezenpensioen is de contante waarde van de beste inschatting van de toekomstige uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de tot

balansdatum opgebouwde onvoorwaardelijke pensioenrechten. Daarin is begrepen de toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers.

De voorziening met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen is de contante waarde van de verwachte uitgaande kasstromen die voortvloeien uit de verplichtingen aan bij het pensioenfonds aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers, nog niet aangemelde arbeidsongeschikte deelnemers en zieke deelnemers die naar verwachting arbeidsongeschikt zullen worden verklaard. Bij de vaststelling van de voorziening voor de arbeidsongeschikte deelnemers wordt geen rekening gehouden met revalideringskansen. Voor zieke deelnemers wordt een voorziening opgenomen ter grootte van tweemaal de opslag in de premie.

De belangrijkste actuariële grondslagen zijn:

- ▶ marktrente volgens rentetermijnstructuur DNB (ongewijzigd);
- ▶ levensverwachting volgens AG-prognosetafels 2012-2062 met fondsspecifieke correctiefactoren op de sterftekansen gebaseerd op het Towers Watson model 2012;
- ▶ actieve deelnemers en gewezen deelnemers: volgens onbepaalde partnersysteem, waarbij factoren volgens het bepaalde partnersysteem worden gehanteerd; en gepensioneerden: bepaalde partner (ongewijzigd);
- ▶ verschil leeftijd man en vrouw drie jaar (ongewijzigd);
- ▶ administratiekosten en excassokosten totaal 3,0% van de technische voorziening (ongewijzigd).

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2013 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde marktrente van 2,6% worden afgeleid (2012: 2,3%).

De voor de berekening van de voorziening pensioenverplichtingen gehanteerde rentetermijnstructuur DNB betreft voor looptijden tot en met 20 jaar de driemaandsgemiddelde marktrente op de interbancaire swapmarkt. Voor looptijden langer dan 20 jaar wordt de driemaandsgemiddelde swapcurve aangepast door de onderliggende éénjaarsforwardrente

te extrapoleren naar een vast renteniveau, de zogenoemde ultimate forward rate (UFR) van 4,2%. In de door DNB gevolgde methodiek beweegt de rente vanaf 21 jaar geleidelijk in de richting van de UFR, doordat de drie-maandsgemiddelde forwardrente wordt gemiddeld met de UFR. Het gewicht van de UFR neemt vanaf 21 jaar tot en met 60 jaar toe met de looptijd. De gehanteerde forwardrentes vanaf 60 jaar zijn constant en gelijk aan de UFR.

Technische voorziening voor risico deelnemers

De technische voorziening voor risico deelnemers heeft betrekking op de beschikbare premieregeling. De voorziening wordt gewaardeerd op de balanswaarde van de daarmee samenhangende beleggingen. Uiterlijk op de ingangsdatum van het pensioen wordt het opgebouwde kapitaal omgezet in pensioenrechten en opgenomen in de technische voorziening voor risico pensioenfonds.

Schulden

Schulden worden gewaardeerd tegen geamortiseerde kostprijs, die in het algemeen overeenkomt met de nominale waarde.

Grondslagen voor resultaatbepaling

Algemeen

De grondslagen voor resultaatbepaling vloeien voor het merendeel voort uit de voor de beleggingen en de technische voorziening gehanteerde waarderingsgrondslagen. Voor een aantal posten worden de grondslagen voor resultaatbepaling hierna (nader) uiteengezet.

Premies

Premies worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin de daarmee samenhangende pensioenrechten worden opgebouwd. Premiekortingen en extra premies worden verwerkt in de periode waarin aan de daarvoor overeengekomen voorwaarden wordt voldaan.

Waardeoverdrachten

Waardeoverdrachten worden in de staat van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Mutatie technische voorziening

Pensioenopbouw

De pensioenopbouw met betrekking tot ouderdomspensioen en partnerpensioen wordt toegerekend aan de periode waarin de opbouw van de pensioenrechten plaatsvindt. De verplichtingen met betrekking tot arbeidsongeschiktheidspensioen worden opgenomen in de periode waarin deze ontstaan. De toekomstige premievrije pensioenopbouw van arbeidsongeschikte deelnemers wordt ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarin de arbeidsongeschiktheid ontstaat.

Toeslagen

De toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van toeslagverlening wordt in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarin het bestuursbesluit wordt genomen.

Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur per balansdatum. Aan de technische voorziening wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode. De rentetoevoeging wordt berekend over het gemiddelde van de stand van de voorziening primo periode en de stand van de voorziening ultimo periode, de laatste exclusief het effect van de toeslagverlening en het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen.

Wijziging rekenrente

Het effect van de verandering van de rekenrente op de technische voorziening wordt ultimo verslagperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

De vrijval van de technische voorziening wordt ten gunste van de staat van baten en lasten gebracht in de periode waarin de lasten bij de berekening van de voorziening waren voorzien.

Pensioenrechten waardeoverdrachten

De met waardeoverdrachten samenhangende toevoeging en onttrekking aan de technische voorziening

worden in de rekening van baten en lasten opgenomen op het moment van overdracht van de pensioenverplichtingen.

Wijziging actuariële grondslagen

Het effect van wijzigingen in de actuariële grondslagen op de technische voorziening wordt ultimo verslagperiode in de staat van baten en lasten opgenomen.

Pensioenuitkeringen

Pensioenuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben.

Herverzekeringen

Herverzekeringsuitkeringen worden in de staat van baten en lasten opgenomen in de periode waarop zij betrekking hebben. Winst aandelen worden ten gunste van het resultaat gebracht in de periode waarin zij bekend worden.

Kosten

Kosten worden ten laste van het resultaat gebracht in de periode waarop zij betrekking hebben.

Grondslagen voor het kasstroomoverzicht

Het kasstroomoverzicht wordt opgesteld volgens de directe methode. Dit houdt in dat alle ontvangsten en uitgaven ook als zodanig worden gepresenteerd. Onderscheid wordt gemaakt tussen kasstromen uit pensioenactiviteiten en kasstromen uit beleggingsactiviteiten.

Kasstromen in vreemde valuta worden omgerekend tegen de koers op transactiedatum.

Onder liquide middelen wordt verstaan banktegoeden die niet het karakter hebben van beleggingen.

TOELICHTING BALANS

(BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

ACTIVA

1 Vastgoedbeleggingen

Totaal

2013

2012

54.636

62.067

De portefeuille bestaat volledig uit beleggingen in beursgenoteerde vastgoedfondsen.

De samenstelling naar regio is als volgt:

Europa

17.147

22.622

Verenigde Staten

15.608

15.097

Pacific inclusief Japan

19.064

19.798

Overig

2.817

4.550

Totaal

54.636

62.067

2 Aandelen

Aandelen

136.450

141.173

Aandelenfondsen

65.204

71.414

Totaal

201.654

212.587

De aandelenportefeuille, inclusief de onderliggende portefeuilles van de aandelenfondsen, kan verder als volgt worden gespecificeerd:

Beursgenoteerd

184.458

195.308

Niet-beursgenoteerd

17.196

17.279

Totaal

201.654

212.587

De aandelenportefeuille, exclusief de onderliggende portefeuilles van de aandelenfondsen, kan als volgt worden gespecificeerd per sector:

Financiële instellingen

26.180

28.540

Informatietechnologie

10.768

11.585

Energie

13.006

15.118

Telecommunicatie

14.516

13.543

Consument cyclisch

14.842

13.514

Consument defensief

28.897

30.387

Industrie

14.569

13.106

Basismaterialen

7.739

9.273

Nutsbedrijven

4.324

4.388

Overig

1.609

1.719

Totaal

136.450

141.173

De samenstelling naar regio is als volgt:

	2013	2012
Europa	60.362	58.379
Verenigde Staten en Canada	72.101	78.177
Pacific inclusief Japan	22.361	21.896
Opkomende markten	46.830	54.135
Totaal	201.654	212.587

Het pensioenfonds heeft niet belegd in aandelen Staples Inc.

3 Vastrentende waarden

	2013	2012
Obligaties	314.450	307.382
Obligatiefondsen	155.321	134.861
Totaal beursgenoteerde vastrentende waarden	469.771	442.243
Hypothecaire leningen	811	999
Overige onderhandse leningen	3.696	4.129
Banktegoeden in rekening-courant	10.892	8.673
Totaal	485.170	456.044

De specificatie naar rentetype is als volgt:

Inflation linked	72.733	75.666
Vaste rente	399.723	369.297
Variabele rente	12.714	11.081
Totaal	485.170	456.044

De resterende looptijd gebaseerd op de contractuele aflossingsdata is als volgt:

Korter dan 1 jaar	30.749	16.075
Vanaf 1 jaar tot 5 jaar	218.013	153.447
Vanaf 5 jaar tot 10 jaar	146.610	173.009
Vanaf 10 jaar tot 20 jaar	71.914	91.522
Langer dan 20 jaar	17.884	21.991
Totaal	485.170	456.044

De kredietwaardigheid van de portefeuille kan als volgt worden weergegeven:

AAA-rating	131.464	224.518
AA-rating	125.851	22.190
A-rating	69.203	73.838
BBB rating	92.374	75.542
Lagere rating dan BBB	47.713	37.985
Geen rating	18.565	21.971
Totaal	485.170	456.044

Deze indeling is gebaseerd op de door Standard & Poor's gepubliceerde ratings.

	2013	2012
De samenstelling naar regio is als volgt:		
Europa	326.233	331.740
Verenigde Staten	122.806	111.599
Opkomende markten	28.267	9.908
Overig	7.864	2.797
Totaal	485.170	456.044

De volgende obligaties (exclusief onderliggende obligaties van beleggingsfondsen) maken meer dan 5% uit van de totale portefeuille vastrentende waarden:

Staatsobligaties Duitsland	81.747	84.832
Staatsobligaties Nederland	40.399	42.263
Obligaties Kreditanstalt für Wiederaufbau	25.285	25.878
Obligaties Bank Nederlandse Gemeenten	34.375	27.319
Obligaties Nederlandse Waterschapsbank	32.517	23.423

Het pensioenfonds heeft niet belegd in obligaties Staples Inc.

Een deel van de obligatieportefeuille met een totale marktwaarde van EUR 3,5 miljoen (2012: nihil) is gestort in een gesepareerd depot als zekerheid voor derivaten met een negatieve marktwaarde. Deze obligaties staan niet ter vrije beschikking van het pensioenfonds.

4 Overige beleggingen

	2013	2012
Totaal	-	15.577

Onder overige beleggingen zijn participaties in commodityfondsen opgenomen.

5 Derivaten

Derivaten met een positieve marktwaarde zijn als een actiefpost in de balans opgenomen en derivaten met een negatieve marktwaarde zijn onder de verplichtingen opgenomen.

2013	ACTIVA	PASSIVA	TOTAAL
Valutaderivaten	353	-222	131
Aandelenderivaten	1.909	-6.556	-4.647
Rentederivaten	6.800	-5.388	1.412
Commodityderivaten	139	-1.323	-1.184
Totaal	9.201	-13.789	-4.288

2012	ACTIVA	PASSIVA	TOTAAL
Valutaderivaten	2.091	-24	2.067
Aandelenderivaten	-	-2	-2
Rentederivaten	17.097	-71	17.026
Commodityderivaten	-	-68	-68
Totaal	19.188	-165	19.023

Het volgende overzicht geeft inzicht in de portefeuille derivaten per balansdatum:

	2013		2012	
	CONTRACT- OMVANG	MARKT- WAARDE	CONTRACT- OMVANG	MARKT- WAARDE
Valutatermijncontracten				
Verkocht	159.968	131	165.471	2.067
Aandelenfutures				
Gekocht	145	45	265	-2
Aandelencallopties				
Verkocht	169.823	-6.556	-	-
Aandelenputopties				
Gekocht	169.823	1.894	-	-
Interest rate swaps				
Gekocht	196.120	1.412	211.120	17.026
Obligatiefutures				
Gekocht	8.419	-	4.779	-
Verkocht	11.467	-	8.874	-
Commodityswaps				
Gekocht	25.634	-1.184	8.011	-68

Valutatermijncontracten zijn in dit overzicht aangeduid als verkocht indien de positie in euro's long is en de positie in vreemde valuta's short is. De in 2013 afgesloten aandelenoptiecontracten hebben als onderliggende waarde een mandje aandelen. Als gekocht aangeduide interest rate swaps zijn zogenoemde receiver swaps, waarbij een vaste rente wordt ontvangen en een variabele rente wordt betaald. Op als gekochte commodityswaps weergegeven contracten wordt het rendement op een mandje commodities ontvangen en worden rente en kosten betaald.

De valutatermijncontracten zijn afgesloten met het doel om het valutarisico af te dekken. Door middel van de gekochte aandelenputopties wordt het aandelenrisico beperkt. De hiervoor betaalde premie is voor een deel gefinancierd met de ontvangen premie voor de geschreven aandelencallopties. Hierdoor kan slechts beperkt worden geprofiteerd van mogelijke toekomstige koersstijging van aandelen. Door middel van de interest rate swaps wordt het rentemismatchrisico beperkt. De afgesloten futures (aandelenfutures en obligatiefutures) en commodityswaps dienen de rendementsdoelstelling.

De futures zijn beursgenoteerd en de overige derivatencontracten zijn niet-beursgenoteerd.

De portefeuille gekochte interest rate swaps is als volgt samengesteld naar looptijden:

	2013		2012	
	CONTRACT- OMVANG	MARKT- WAARDE	CONTRACT- OMVANG	MARKT- WAARDE
Looptijd tot december 2028	24.000	735	24.000	2.642
Looptijd tot mei 2030	35.620	3.892	35.620	7.021
Looptijd tot en met juni 2032	46.000	-3.723	101.000	-52
Looptijd tot oktober 2036	50.500	2.173	50.500	7.415
Looptijd tot februari 2043	25.000	-1.039	-	-
Looptijd tot februari 2048	15.000	-626	-	-
	196.120	1.412	211.120	17.026

De aandelenoptiecontracten hebben een resterende looptijd van 13 maanden. De andere contracten hebben een (resterende) looptijd korter dan een jaar.

Voor derivatencontracten met een positieve marktwaarde zijn zekerheden verkregen tot een bedrag van totaal EUR 3,7 miljoen (2012: EUR 18,2 miljoen). Voor derivatencontracten met een negatieve marktwaarde zijn zekerheden gegeven tot een bedrag van totaal EUR 3,5 miljoen (2012: nihil).

6 Beleggingen voor risico deelnemers

Onder beleggingen voor risico deelnemers zijn de beleggingen uit hoofde van de beschikbare premieregeling en de pensioenspaarregeling opgenomen. De ingelegde bedragen zijn belegd voor risico van de deelnemers.

	2013	2012
Vastgoed	395	317
Aandelen	2.623	2.084
Vastrentende waarden	1.970	1.790
Totaal	4.988	4.191

De portefeuille bestaat geheel uit beursgenoteerde beleggingsfondsen en spaarrekeningen.

7 Herverzekeringsdeel technische voorziening

Onder herverzekeringsdeel technische voorziening is de gekapitaliseerde waarde van de herverzekeringscontracten opgenomen.

	2013	2012
Risicoverzekering	408	477
Garantiecontracten	14.268	15.553
Totaal	14.676	16.030

Het overlijdensrisico en het arbeidsongeschiktheidsrisico zijn gedeeltelijk herverzekerd.

Een gedeelte van het ouderdomspensioen en partnerpensioen met betrekking tot in het verleden gedane pensioen-toezeggingen is ondergebracht bij diverse verzekeringsmaatschappijen. Het betreft garantiecontracten die premievrij zijn. In een aantal van deze contracten is een winstdelingsclausule opgenomen. Een deel van de uit de pensioen-

toezeggingen resulterende uitkeringen worden door de verzekeringsmaatschappijen aan het pensioenfonds uitgekeerd en een deel wordt rechtstreeks aan de pensioengerechtigde uitgekeerd. Indien sprake is van toeslagverlening betaalt het pensioenfonds de hiervoor benodigde koopsom aan de verzekeraars. De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter.

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Stand begin van het jaar	16.030	15.972
Rentetoevoeging	22	94
Wijziging marktrente	-78	473
Uitkeringen herverzekering	-512	-517
Wijzigingen actuariële grondslagen	-	67
Overige mutaties, per saldo	-786	-59
Balanswaarde eind van het jaar	14.676	16.030

Het herverzekeringsdeel technische voorziening heeft een langlopend karakter.

8 Vorderingen en overlopende activa

	2013	2012
Werkgevers	1.353	1.401
Overige vorderingen en overlopende activa	32	51
Totaal vorderingen pensioenen	1.385	1.452
Af te wikkelen beleggingstransacties voor risico pensioenfonds en deelnemers	1.148	805
Dividend	313	297
Dividendbelasting	8	10
Omzetbelasting	230	171
Overige vorderingen en overlopende activa	45	12
Totaal vorderingen beleggingen	1.744	1.295
Totaal	3.129	2.747

De vorderingen hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

9 Liquide middelen

	2013	2012
De liquide middelen worden onderscheiden van banktegoeden die het karakter hebben van beleggingen en direct beschikbaar zijn om te worden belegd. Deze posten zijn begrepen in vastrentende waarden.		
Banktegoeden in rekening-courant	690	530
Totaal	690	530

De liquide middelen zijn vrij opeisbaar.

Het pensioenfonds heeft een kredietfaciliteit bij de huisbankier van EUR 6.000 duizend (2012: EUR 6.000 duizend).

PASSIVA

10 Stichtingskapitaal en reserves

Overige reserves

Stand begin van het jaar

Resultaat

Stand eind van het jaar

2013

2012

97.119

55.649

11.901

41.470

109.020

97.119

Het stichtingskapitaal bedraagt (ongewijzigd) € 453,78 en is gestort bij oprichting.

De vermogenspositie wordt toegelicht in de risicoparagraaf op pagina 44 tot en met 49.

11 Technische voorziening voor risico pensioenfondsen

Actieve deelnemers *)

Arbeidsongeschikte deelnemers

Gewezen deelnemers

Ingegaan ouderdomspensioen

(inclusief overbruggingspensioen)

Ingegaan partnerpensioen

Ingegaan wezenpensioen

Totaal pensioenuitkeringen

Administratiekosten en excassokosten

Totaal

2013

2012

AANTAL

BEDRAG

AANTAL

BEDRAG

1.529

48.170

1.762

52.618

92

13.175

99

16.011

5.058

139.436

4.886

150.147

2.989

335.549

2.985

355.795

1.548

87.236

1.557

89.151

24

330

24

379

11.240

623.896

11.313

664.101

18.717

19.923

11.240

642.613

11.313

684.024

*) Door een dubbeltelling is het aantal actieve deelnemers voor 2012 verminderd met 99.

De voorziening pensioenverplichtingen met betrekking tot arbeidsongeschikte deelnemers bestaat uit:

Opgebouwde pensioenrechten en toekomstige premievrije opbouw

Ingegaan arbeidsongeschiktheidspensioen

Totaal

2013

2012

9.655

12.107

3.520

3.904

13.175

16.011

De waarde van de voorziening pensioenverplichtingen naar resterende looptijd is als volgt:

Korter dan 1 jaar

Vanaf 1 jaar tot 5 jaar

Vanaf 5 jaar tot 10 jaar

Vanaf 10 jaar tot 20 jaar

Vanaf 20 jaar tot 30 jaar

Vanaf 30 jaar tot 40 jaar

Langer dan 40 jaar

Totaal

36.715

37.089

136.518

139.223

140.924

147.008

186.255

200.594

93.178

104.944

36.271

40.998

12.752

14.168

642.613

684.024

De mutaties in de voorziening zijn als volgt:

	2013	2012
Stand begin van het jaar	684.024	649.875
Pensioenopbouw actieve deelnemers	6.688	6.905
Arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw arbeidsongeschikten	-231	-300
Inkomende waardeoverdrachten	422	153
Uitgaande waardeoverdrachten	-607	-315
Rentetoevoeging	2.294	9.580
Wijziging marktrente	-14.658	56.026
Toeslagverlening	2.472	3.104
Onttrekking voor pensioenuitkeringen	-35.417	-35.807
Onttrekking voor pensioenuitvoeringskosten	-1.051	-1.062
Wijziging actuariële grondslagen	-	-4.083
Actuariële resultaten	-597	-226
Omzetting pensioenspaarkapitaal in pensioenrechten	18	439
Overige mutaties	-744	-265
Stand eind van het jaar	642.613	684.024

Uit de door DNB vastgestelde en gepubliceerde rentetermijnstructuur ultimo 2013 kan voor het pensioenfonds een gemiddelde rekenrente van 2,6% worden afgeleid. Ultimo 2012 was de afgeleide rekenrente 2,3%.

De technische voorziening heeft een langlopend karakter.

12 Technische voorziening voor risico deelnemers

De mutaties kunnen als volgt worden weergegeven:

	2013	2012
Stand begin van het jaar	4.191	3.781
Inleg premies	426	308
Waardeoverdrachten	-	43
Beleggingsopbrengsten	360	398
Omzetting in pensioenrechten	-19	-397
Overige mutaties	30	58
Stand eind van het jaar	4.988	4.191

13 Schulden en overlopende passiva

	2013	2012
Werkgevers	-	406
Pensioenuitkeringen	862	816
Belastingen en premies sociale verzekeringen	805	731
Overige schulden en overlopende passiva	221	168
Totaal schulden en overlopende passiva pensioenen	1.888	2.121
Af te wikkelen beleggingstransacties	1.771	619
Overige schulden en overlopende passiva	375	722
Totaal schulden en overlopende passiva beleggingen	2.146	1.341
Totaal	4.034	3.462

De schulden hebben een resterende looptijd korter dan een jaar.

OVERIGE INFORMATIE

Beleggingsportefeuille

De totale beleggingsportefeuille bedraagt € 741.758 duizend (2012 € 769.443 duizend) en is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Vastgoedbeleggingen	54.636	62.067
Aandelen	201.654	212.587
Vastrentende waarden	485.170	456.044
Overige beleggingen	-	15.577
Derivaten activa	9.201	19.188
Derivaten passiva	-13.489	-165
Vorderingen	1.744	1.145
Schulden	-2.146	-1.341
Totaal voor risico pensioenfonds	736.770	765.102
Totaal voor risico deelnemers	4.988	4.191
Totaal	741.758	769.443

Mutaties beleggingen voor risico pensioenfonds (exclusief derivaten)

2013	VASTGOED	AANDELEN	VAST- RENTENDE WAARDEN	OVERIGE BELEGGINGEN	TOTAAL
Balanswaarde begin van het jaar	62.067	212.587	456.044	15.577	746.275
Aankopen	24.370	20.581	339.586	-	384.537
Verkopen	-31.676	-52.411	-283.166	-15.606	-382.859
Waardeveranderingen	-125	20.897	-29.810	29	-9.009
Verandering lopende rente	-	-	297	-	297
Mutatie liquiditeiten	-	-	2.219	-	2.219
Balanswaarde eind van het jaar	54.636	201.654	485.170	-	741.460

2012	VASTGOED	AANDELEN	VAST- RENTENDE WAARDEN	OVERIGE BELEGGINGEN	TOTAAL
Balanswaarde begin van het jaar	54.870	214.128	379.676	35.949	684.623
Aankopen	21.201	119.318	330.546	-	471.065
Verkopen	-29.019	-146.716	-279.740	-21.009	-476.484
Waardeveranderingen	15.015	25.857	22.965	637	64.474
Verandering lopende rente	-	-	209	-	209
Mutatie liquiditeiten	-	-	2.388	-	2.388
Balanswaarde eind van het jaar	62.067	212.587	456.044	15.577	746.275

Mutaties beleggingen voor risico deelnemers

	2013	2012
Balanswaarde begin van het jaar	4.191	3.781
Aankopen	1.390	2.141
Verkopen	-974	-1.989
Waardeveranderingen	328	365
Mutatie spaarrekeningen	53	-107
Balanswaarde eind van het jaar	4.988	4.191

Marktwaaarde beleggingen

De marktwaaarde van de beleggingen wordt vastgesteld op basis van directe marktnoteringen, wordt afgeleid van directe marktnoteringen of wordt benaderd door middel van waarderingsmodellen en waarderingstechnieken.

Van directe marktnotering is sprake indien beleggingen worden verhandeld op één of meer actieve openbare markten.

Indien de waardering van beleggingen wordt afgeleid van directe marktnoteringen, worden de beleggingen gewaardeerd op basis van een model, waarbij alle inputvariabelen zijn gebaseerd op marktnoteringen. In geval van over-the-counter derivaten betreffen deze variabelen onder meer interbancaire rentecurves, swaprentes en valutakoersen. Tot deze categorie worden ook gerekend participaties in beleggingsfondsen die beleggen in beursgenoteerde aandelen of obligaties.

Indien de marktwaaarde van beleggingen wordt vastgesteld door middel van waarderingsmodellen en waarderingstechnieken, worden de inputvariabelen geschat door externe deskundigen in verband met het ontbreken van openbare marktgegevens. Tot deze categorie worden ook de over-the-counter aandelenopties gerekend.

De beleggingsportefeuille is als volgt ingedeeld naar de drie onderscheiden categorieën:

2013	DIRECTE MARKT- NOTERING	AFGELEIDE MARKT- NOTERING	WAARDERINGS- MODELLEN EN - TECHNIEKEN	TOTAAL
Vastgoed	54.636	-	-	54.636
Aandelen	136.450	48.008	17.196	201.654
Vastrentende waarden	325.342	155.321	4.507	485.170
Overige beleggingen	-	-	-	-
Derivaten activa	15	7.292	1.894	9.201
Derivaten passiva	-	-6.933	-6.556	-13.489
Totaal	516.443	203.688	17.041	737.172

2012	DIRECTE MARKT- NOTERING	AFGELEIDE MARKT- NOTERING	WAARDERINGS- MODELLEN EN - TECHNIEKEN	TOTAAL
Vastgoed	62.067	-	-	62.067
Aandelen	141.173	54.135	17.279	212.587
Vastrentende waarden	316.055	134.861	5.128	456.044
Overige beleggingen	-	-	15.577	15.577
Derivaten activa	-	19.188	-	19.188
Derivaten passiva	-2	-163	-	-165
Totaal	519.293	208.021	37.984	765.298

Niet in de balans opgenomen verplichtingen

De resterende looptijd van het risicoherverzekeringscontract is 1 jaar (2012: 2 jaren). De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt ongeveer € 300 duizend (2012: ongeveer € 600 duizend).

Het pensioenfonds heeft een overeenkomst betreffende pensioenuitvoering afgesloten voor de periode tot en met 31 december 2014. De totale verplichting voor de resterende looptijd bedraagt € 927 duizend (2012: € 885 duizend).

Risicobeheer

In het bestuursverslag worden de belangrijkste risico's die het pensioenfonds loopt besproken en wordt ingegaan op het beleid dat wordt gevoerd om deze risico's te beheersen. In deze paragraaf van de jaarrekening worden alleen de financiële risico's beschreven en gekwantificeerd.

Het belangrijkste risico van het pensioenfonds is het solvabiliteitsrisico. Dit is het risico dat het fonds op lange termijn de pensioenverplichtingen niet kan nakomen. De solvabiliteit wordt gemeten aan de hand van het verschil tussen het aanwezig eigen vermogen en het vereist eigen vermogen. Daarnaast wordt de dekkingsgraad als solvabiliteitsratio gehanteerd.

Het vereist eigen vermogen wordt berekend op basis van een scenarioanalyse zoals gebruikt in de standaardmethode voor de solvabiliteitstoets van DNB. Dit scenario geeft een schatting van het neerwaartse risico bij een horizon van één jaar met een betrouwbaarheidsniveau van 97,5%. Dit betekent dat het vereist eigen vermogen zodanig wordt berekend dat met een zekerheid van 97,5% wordt voorkomen dat binnen een termijn van één jaar de waarde van de netto activa lager is dan de waarde van de pensioenverplichtingen.

Het surplus van het aanwezig eigen vermogen ten opzichte van het vereist eigen vermogen, berekend op basis van de strategische beleggingsportefeuille ultimo verslagjaar bedraagt € 30.549 duizend (2012: tekort van € 1.371 duizend gebaseerd op de feitelijke beleggingsportefeuille):

	2013	2012
Vereiste buffers		
▶ Rentemismatchrisico	21.754	18.766
▶ Vastgoedrisico en aandelenrisico	50.955	76.188
▶ Valutarisico	39.851	40.741
▶ Commodityrisico	7.581	8.099
▶ Kredietrisico	10.721	12.128
▶ Verzekeringstechnisch risico	14.802	15.546
▶ Liquiditeitsrisico	-	-
▶ Concentratierisico	-	-
▶ Operationeel risico	-	-
Totaal	145.664	171.468
Diversificatie van risico's	-67.193	-72.978
Totaal vereist eigen vermogen	78.471	98.490
Aanwezig eigen vermogen	109.020	97.119
Surplus	30.549	-1.371

De daling van de vereiste buffer voor vastgoedrisico en aandelenrisico wordt veroorzaakt door de gekochte aandelenputoptie.

De nominale dekkingsgraad is de verhouding tussen de netto activa en de technische voorziening. De nominale dekkingsgraad bedraagt 117,0% (2012: 114,2%). De met het vereist eigen vermogen overeenkomende nominale dekkingsgraad bedraagt 112,2% (2012: 114,6%).

Het minimaal vereist eigen vermogen, uitgaande van een vereiste dekkingsgraad van 104,0%, bedraagt € 25.705 duizend (2012: € 26.982 duizend).

De ontwikkeling van de nominale dekkingsgraad kan als volgt worden geanalyseerd:

	2013	2012
Nominale dekkingsgraad begin van het jaar	114,2%	108,5%
Premies	0,2%	0,2%
Pensioenuitkeringen	0,8%	0,5%
Resultaat beleggingen	0,1%	16,1%
Rentetoevoeging technische voorziening	-0,4%	-1,7%
Wijziging marktrente technische voorziening	2,5%	-7,0%
Toeslagverlening pensioenrechten	-0,4%	-0,6%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	-1,2%
Overig	0,0%	-0,6%
Nominale dekkingsgraad eind van het jaar	117,0%	114,2%

Het effect van de overgang op de UFR-methodiek in 2012 is in vorenstaand overzicht opgenomen onder wijziging marktrente.

Voor het bepalen van de reële dekkingsgraad worden de pensioenverplichtingen contant gemaakt tegen de reële rente. De reële rente wordt berekend door de nominale marktrente volgens de rentetermijnstructuur DNB te verminderen met de geschatte inflatiecomponent. Deze benaderingswijze wordt gebruikt omdat de reële rentetermijnstructuur niet rechtstreeks kan worden gebaseerd op marktinformatie.

De reële dekkingsgraad bedraagt 88,6% (2012: 84,2%) en is gebaseerd op een afgeleide reële marktrente van 0,7% (2012: 0,3%).

Voortgang herstelplan

Het pensioenfonds heeft ingevolge artikel 138 van de Pensioenwet een langetermijnherstelplan bij DNB ingediend. Het herstelplan is erop gericht dat binnen 15 jaar het reservetekort wordt opgeheven en het pensioenfonds weer beschikt over het vereist eigen vermogen. Er wordt uitgegaan van bestaand premiebeleid, toeslagenbeleid en beleggingsbeleid.

De ontwikkeling van de dekkingsgraad in het verslagjaar ten opzichte van de prognose in het herstelplan is als volgt:

	2013		2012	
	REALISATIE	HERSTEL- PLAN	REALISATIE	HERSTEL- PLAN
Dekkingsgraad begin van het jaar	114,2%	110,9%	108,5%	109,0%
Premies	0,2%	-0,3%	0,2%	-0,2%
Pensioenuitkeringen	0,8%	0,7%	0,5%	0,6%
Resultaat beleggingen	0,1%	5,1%	16,1%	5,1%
Rentetoevoeging technische voorziening	-0,4%	-3,6%	-1,7%	-3,6%
Wijziging marktrente technische voorziening	2,5%	0,2%	-7,0%	0,0%
Toeslagverlening pensioenrechten	-0,4%	-0,1%	-0,6%	0,0%
Wijziging actuariële grondslagen	0,0%	0,0%	-1,2%	0,0%
Overig	0,0%	0,0%	-0,6%	0,0%
Dekkingsgraad eind van het jaar	117,0%	112,9%	114,2%	110,9%

Het resultaat op de beleggingen ten opzichte van de rentetoevoeging aan de technische voorziening en het effect van de verandering in de DNB-rekenrente in het verslagjaar heeft geresulteerd in een verbetering van de dekkingsgraad ten opzichte van de prognose van het herstelplan. Aan het einde van het verslagjaar is er sprake van een situatie van toereikende solvabiliteit.

Het solvabiliteitsrisico wordt hierna toegelicht aan de hand van de in de solvabiliteitstoets van DNB onderkende risico's. Met uitzondering van het operationele risico, worden deze risico's aangemerkt als financiële risico's.

Rentemismatchrisico

Rentemismatchrisico is het verschil in rentegevoeligheid tussen de portefeuille vastrentende waarden (voornamelijk obligaties) en de technische voorziening. De rentegevoeligheid van de pensioenverplichtingen is als gevolg van de langere looptijden hoger dan die van de portefeuille obligaties. Een daling van de marktrente leidt tot een stijging van de technische voorziening, die slechts voor een deel wordt gecompenseerd door een stijging van de waarde van de portefeuille obligaties.

De rentegevoeligheid kan worden gemeten aan de hand van de modified duration. Dit is de met de contante waarde van rente en aflossing gewogen gemiddelde looptijd in jaren. De duration mismatch is het verschil tussen de duration van de pensioenverplichtingen en de naar omvang (ten opzichte van de pensioenverplichtingen) gewogen duration van de vastrentende waarden.

De modified duration van de portefeuille vastrentende waarden, de technische voorziening en de duration mismatch zijn als volgt:

	2013	2012
Vastrentende waarden inclusief rentederivaten	10,7	11,8
Gewogen ten opzichte van technische voorziening	8,1	7,8
Technische voorziening	12,9	13,0
Mismatch	4,8	5,2

Als de marktrente (rentetermijnstructuur) met 1,0 procentpunt stijgt, daalt de waarde van de vastrentende waarden ongeveer met de modified duration als percentage. Een stijging van de marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een stijging van de gemiddelde rekenrente (rentetermijnstructuur DNB) ten behoeve van de bepaling van de technische voorziening met ongeveer 0,9 procentpunt. Daardoor daalt de waarde van de technische voorziening met ongeveer 0,9 maal de modified duration als percentage. Een daling van de marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een daling van de gemiddelde rekenrente ten behoeve van de bepaling van de technische voorziening met ongeveer 0,9 procentpunt. Daardoor stijgt de waarde van de technische voorziening met ongeveer 0,9 maal de modified duration als percentage. Hierbij is geen rekening gehouden met het dempend effect van de driemaandsgemiddelde marktrente in plaats van de actuele marktrente.

Bij een rentestijging daalt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de technische voorziening, waardoor de dekkingsgraad verbetert. Bij een rentedaling stijgt de waarde van de beleggingen minder dan de waarde van de technische voorziening, waardoor de dekkingsgraad verslechtert. Een daling van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met afgerond ongeveer 5 procentpunten (2012: afgerond ongeveer 5 procentpunten). Een stijging van de nominale marktrente met 1,0 procentpunt daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met afgerond ongeveer 5 procentpunten (2012: afgerond ongeveer 6 procentpunten).

Hiervoor is ervan uitgegaan dat de marktrente voor alle looptijden in gelijke mate stijgt of daalt. Er kan echter sprake zijn van verschillen in de rentebeweging voor verschillende looptijden. De lange rente kan bijvoorbeeld sterker stijgen of dalen dan de korte rente. Veranderingen in de rentecurve worden niet gemeten aan de hand van de modified duration, maar hebben wel invloed op de rentemismatch.

Vastgoedrisico en aandelenrisico

Vastgoedrisico is het risico dat de waarde van vastgoed en vastgoedaandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastgoed. De portefeuille vastgoed maakt ongeveer 7% (2012: ongeveer 8%) uit van de totale beleggingen. Een waardedaling van deze beleggingen met 25% resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 2 procentpunten (2012: ongeveer 2 procentpunten). Een waardestijging van deze beleggingen met 25% daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 2 procentpunten (2012: ongeveer 2 procentpunten).

Aandelenrisico is het risico dat de waarde van aandelen verandert als gevolg van veranderingen in de desbetreffende marktprijzen. Informatie over de spreiding van de portefeuille naar sector en regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost aandelen. De aandelenportefeuille maakt ongeveer 25% (2012: 27%) uit van de totale beleggingsportefeuille. Een waardedaling van de portefeuille met 25% resulteert in een daling van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 7 procentpunten (2012: ongeveer 8 procentpunten). Een waardestijging van de portefeuille met 25% daarentegen resulteert in een verbetering van de nominale dekkingsgraad met ongeveer 7 procentpunten (2012: ongeveer 8 procentpunten).

Valutarisico

Valutarisico is het risico dat de waarde van beleggingen verandert als gevolg van veranderingen in valutakoersen.

Van de beleggingen (exclusief de derivatenposities) luidt omgerekend € 378.128 duizend (2012: € 393.884 duizend) in een andere valuta dan de euro.

De valutapositie (uitgedrukt in euro's) kan als volgt worden geanalyseerd:

2013	VASTGOED	AANDELEN	VAST- RENTENDE WAARDEN	OVERIG	TOTAAL	VALUTA- DERIVATEN	NETTO POSITIE
Amerikaanse dollar	17.597	74.935	117.632	-	210.164	-116.111	94.053
Japanse yen	7.652	11.318	85	-	19.055	-9.974	9.081
Britse pond	6.991	29.616	776	-	37.383	-17.947	19.436
Overige valuta	13.706	68.143	29.677	-	111.526	-15.936	95.590
Totaal	45.946	184.012	148.170	-	378.128	-159.968	218.160

2012	VASTGOED	AANDELEN	VAST- RENTENDE WAARDEN	OVERIG	TOTAAL	VALUTA- DERIVATEN	NETTO POSITIE
Amerikaanse dollar	18.508	80.378	108.905	15.577	223.368	-121.723	101.645
Japanse yen	6.378	10.869	-	-	17.247	-8.475	8.772
Britse pond	9.064	31.745	44	-	40.853	-16.176	24.677
Overige valuta	16.577	72.593	23.246	-	112.416	-19.097	93.319
Totaal	50.527	195.585	132.195	15.577	393.884	-165.471	228.413

Commodityrisico

Commodityrisico is het risico dat de waarde van commoditybeleggingen verandert als gevolg van veranderingen in de marktprijzen van onderliggende grondstoffen. De totale exposure van de commodityswaps komt overeen met ongeveer 3% van de beleggingen (2012: ongeveer 3% inclusief de in 2013 verkochte commodityfondsen). Een waardedaling van het totale onderliggende mandje commodities met 25% resulteert in een daling van de nominale dekkinggraad met ongeveer 1 procentpunt (2012: ongeveer 1 procentpunt). Een waardestijging van het onderliggende mandje commodities met 25% resulteert in een verbetering van de nominale dekkinggraad met ongeveer 1 procentpunt (2012: ongeveer 1 procentpunt).

Kredietrisico

Kredietrisico is het risico dat tegenpartijen hun contractuele verplichtingen aan het pensioenfonds of de beleggingsfondsen waarin het pensioenfonds participeert niet nakomen. Informatie over de kredietwaardigheid van de portefeuille op basis van credit ratings en over de spreiding van de portefeuille naar regio is opgenomen in de toelichting op de balanspost vastrentende waarden. Ongeveer 27% (2012: ongeveer 48%) van de totale portefeuille heeft de hoogste rating AAA. Voor de derivaten met een positieve marktwaarde zijn zekerheden verkregen in de vorm van staatsobligaties met ten minste AA-rating.

Verzekeringstechnisch risico

Het belangrijkste verzekeringstechnisch risico is het langlevensrisico. Dit is het risico dat deelnemers langer blijven leven dan gemiddeld verondersteld bij de vaststelling van de premie en de berekening van de technische voorziening. Door toepassing van de AG-prognosetafels 2012-2062 met correcties voor ervaringssterfte wordt rekening gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting.

Liquiditeitsrisico

Liquiditeitsrisico is het risico dat onvoldoende liquide middelen beschikbaar zijn om op korte termijn aan de verplichtingen (voornamelijk de pensioenuitkeringen) te kunnen voldoen. Dit risico is onder normale omstandigheden nagenoeg afwezig, omdat de pensioenuitkeringen voor een belangrijk deel kunnen worden voldaan uit de ontvangen premies en directe beleggingsopbrengsten en bovendien verreweg het grootste deel van de beleggingsportefeuille bestaat uit liquide vermogenstitels. Dit neemt niet weg dat ingenomen derivatenposities kunnen leiden tot de contractuele verplichting tot bijstorting. Het liquiditeitsrisico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Concentratierisico

Concentratierisico kan optreden als een goede spreiding van beleggingen of pensioenverplichtingen ontbreekt. In het standaardmodel van DNB voor de bepaling van het vereist eigen vermogen is het concentratierisico gelijkgesteld aan nihil. Het pensioenfonds voldoet aan deze veronderstelling van een voldoende gediversifieerde beleggingsportefeuille en een voldoende evenwichtige demografische opbouw van de populatie. In de toelichting op de balanspost vastrentende waarden zijn de posten die meer dan 5% uitmaken van de totale obligatieportefeuille vermeld. Duitse, Nederlandse en Franse staatsleningen en obligaties uitgegeven door KfW, BNG en NWB maken gezamenlijk ongeveer 44% (2012: ongeveer 45%) uit van de totale obligatieportefeuille. Het concentratierisico wordt overeenkomstig het standaard model van DNB op nihil gesteld.

Operationeel risico

Het operationeel risico is het risico dat optreedt bij de uitvoering van de pensioen- en beleggingsactiviteiten, als gevolg van niet afdoende of falende interne processen, menselijk gedrag en systemen of als gevolg van externe gebeurtenissen. Dit risico wordt beperkt door de ISAE3402-rapportages die het fonds van de diverse uitvoerders ontvangt. Het operationeel risico wordt overeenkomstig het standaardmodel van DNB op nihil gesteld.

Naast deze risico's, waarvoor op grond van de toezichtregels van DNB buffers moeten worden gevormd en aangehouden, wordt het indexeringsrisico onderkend.

Actief risico

Actief risico is het risico dat het rendement van een beleggingsportefeuille afwijkt van de voor deze beleggingsportefeuille gehanteerde benchmark. Op basis van een ALM-studie wordt een strategische beleggingsmix bepaald. Ter beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten wordt voor de afzonderlijke beleggingscategorieën binnen de totale beleggingsportefeuille een benchmark bepaald, die wordt geaggregeerd op portefeuilleniveau. Door middel van zowel actief beheer van de onderscheiden afzonderlijke beleggingsportefeuilles per assetcategorie (selectie van individuele vermogenstitels) als actief beheer van de totale portefeuille (afwijking van de strategische mix) wordt actief risico aangegaan. Een belangrijke maatstaf voor het actief risico is de tracking error. Door middel van de tracking error wordt de afwijking van het rendement van een beleggingsportefeuille ten opzichte van een benchmarkportefeuille gemeten. De benchmarkportefeuille dient dus als referentiekader voor de beoordeling van de relatieve beleggingsresultaten. Een hogere tracking error impliceert een hogere mate van actief risico. In de standaardtoets van DNB wordt geen rekening gehouden met het actief risico.

Indexeringsrisico

De toeslagverlening heeft een voorwaardelijk karakter. Het bestuur van het pensioenfonds stelt jaarlijks de toeslagverlening vast met inachtneming van de financiële positie van het pensioenfonds. Indexeringsrisico is het risico dat de ambitie met betrekking tot de toeslagverlening niet wordt gerealiseerd als gevolg van tegenvallend rendement op de beleggingen, daling van de marktrente en demografische ontwikkelingen.

TOELICHTING STAAT VAN BATEN EN LASTEN

(BEDRAGEN IN DUIZENDEN EURO'S)

BATEN EN LASTEN PENSIOENACTIVITEITEN

14 Premies

	2013	2012
Collectieve pensioenregeling	8.607	8.686
Beschikbare premieregeling	426	308
Totaal	9.033	8.994

De premie is gebaseerd op de zuivere kostendeekkende premie.

Van de premies betreft een bedrag van € 338 duizend (2012: € 383 duizend) extra premie ten behoeve van de financiering van een deel van de toeslagverlening van de pensioenrechten van actieve deelnemers per 1 januari van het volgende jaar.

De zuivere kostendeekkende premie 2013 volgens artikel 130 van de Pensioenwet bedraagt EUR 8.942 duizend (2012: EUR 8.985 duizend).

De zuivere kostendeekkende premie is als volgt samengesteld:

	2013	2012
Pensioenopbouw inclusief risicodekking	6.733	6.825
Inleg beschikbare premieregeling	426	308
Toegezegde toeslagverlening	313	349
Opslag voor pensioenuitvoeringskosten	447	472
Solvabiliteitsopslag	1.023	1.031
Totaal	8.942	8.985

15 Waardeoverdrachten

Hieronder is opgenomen het saldo van inkomende bedragen uit hoofde van overgenomen pensioenverplichtingen en uitgaande bedragen uit hoofde van overgedragen pensioenverplichtingen.

	2013	2012
Inkomende waardeoverdrachten	402	123
Uitgaande waardeoverdrachten	-538	-345
Waardeoverdrachten voor risico pensioenfonds	-538	-345

16 Pensioenopbouw

Onder pensioenopbouw is opgenomen de actuariel berekende waarde van de diensttijdopbouw. Dit is het effect op de technische voorziening van de in het verslagjaar opgebouwde nominale rechten ouderdomspensioen en partnerpensioen.

	2013	2012
Totaal	-6.688	-6.905

17 Toeslagen

	2013	2012
Actieve deelnemers	-493	-495
Gewezen deelnemers	-490	-641
Pensioengerechtigden	-1.489	-1.968
Totaal	-2.472	-3.104

De pensioenrechten van de actieve deelnemers zijn per 1 januari 2014 verhoogd met 0,99% (1 januari 2013: 1,00%).
De premievrije pensioenrechten en de ingegane pensioenen zijn per 1 januari 2014 verhoogd met 0,33%.
(1 januari 2013: verhoogd met 0,45%).

De toeslagverlening van de ingegane pensioenen heeft voor een deel betrekking op verhoging van de WGA-arbeidsongeschiktheidspensioenen met 1,10% (2012: 1,58%) conform de verhoging van de WGA-grensbedragen.

18 Rentetoevoeging technische voorziening

De pensioenverplichtingen worden contant gemaakt tegen de rentetermijnstructuur DNB per balansdatum. Aan de technische voorziening wordt rente toegevoegd op basis van de éénjaarsrente volgens deze rentetermijnstructuur primo verslagperiode.

	2013	2012
Totaal	-2.294	-9.580

De in het verslagjaar aan de technische voorziening toegevoegde rente is gebaseerd op een éénjaarsrente van 0,4% (2012: 1,5%).

19 Wijziging marktrente

De waarde van de pensioenverplichtingen verandert onder invloed van veranderingen in de rekenrente.

	2013	2012
Totaal	14.658	-56.026

De afgeleide rekenrente is in 2013 gestegen van 2,3% tot 2,6% (driemaandsgemiddelde marktrente en ultimate forward rate) en in 2012 gedaald van 2,7% (driemaandsgemiddelde marktrente) tot 2,3% (driemaandsgemiddelde marktrente en ultimate forward rate).

Het effect van de door DNB voorgeschreven overgang op de UFR-methodiek in 2012 van EUR 11.031 duizend is opgenomen onder wijziging actuariële grondslagen.

20 Onttrekking pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten

Toekomstige pensioenuitkeringen en pensioenuitvoeringskosten (in het bijzonder excassokosten) worden vooraf actuariel berekend en opgenomen in de technische voorziening. De hieronder opgenomen afname van de voorziening betreft het bedrag dat vrijkomt ten behoeve van de financiering van de pensioenen en kosten van de verslagperiode.

	2013	2012
Onttrekking pensioenuitkeringen	35.417	35.807
Onttrekking pensioenuitvoeringskosten	1.051	1.062
Totaal	36.468	36.869

21 Pensioenrechten waardeoverdrachten

Hieronder zijn opgenomen de toevoeging aan de technische voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot inkomende waardeoverdrachten en de onttrekking aan de technische voorziening uit hoofde van pensioenrechten met betrekking tot uitgaande waardeoverdrachten.

	2013	2012
Pensioenrechten inkomende waardeoverdrachten	-422	-153
Pensioenrechten uitgaande waardeoverdrachten	607	315
Totaal	185	162

22 Wijzigingen actuariële grondslagen

De actuariële grondslagen zijn de uitgangspunten en veronderstellingen waarop de berekening van de technische voorziening is gebaseerd. Onder wijziging actuariële grondslagen is het effect van aanpassing van de bestandsgrondslagen, economische grondslagen en kostengrondslagen op de voorziening opgenomen.

	2013	2012
Overgang op AG-prognosetafels 2012-2062	-	-7.217
Wijziging correctiefactoren	-	269
Levensverwachting	-	-6.948
Rekenrente (overgang op ultimate forward rate)	-	11.031
Overige actuariële grondslagen	-	-
Totaal	-	4.083

In 2012 is overgegaan op nieuwe generatietafels van het Actuarieel Genootschap. Hierop worden correcties toegepast in verband met hogere overlevingskansen van de populatie van het pensioenfonds ten opzichte van de overlevingskansen van de totale bevolking. Deze correctiefactoren zijn in 2012 eveneens opnieuw vastgesteld.

Daarnaast is in dat jaar de door DNB voorgeschreven rentetermijnstructuur gewijzigd. Voor looptijden tot en met 20 jaar is de driemaandsgemiddelde swapcurve gehandhaafd. Voor looptijden langer dan 20 jaar is de rentetermijnstructuur aangepast door de onderliggende éénjaarsforwardrente te extrapoleren naar een vast renteniveau, de UFR van 4,2%.

23 Overige mutaties technische voorziening

	2013	2012
Actuariële resultaten	597	226
Arbeidsongeschiktheidspensioen en premievrije pensioenopbouw arbeidsongeschikten	231	300
Omzetting pensioenspaarkapitaal in pensioenrechten	-18	-439
Overige mutaties	744	265
Totaal	1.554	352

De actuariële resultaten zijn als volgt samengesteld:

Kortlevenrisico	-559	1.311
Langlevensrisico	794	-339
Sterfte, per saldo	235	972
Arbeidsongeschiktheid	451	-904
Flexibele keuzemogelijkheden	-167	-9
Overig	78	167
Totaal	597	226

24 Pensioenuitkeringen

	2013	2012
Ouderdomspensioen (inclusief overbruggingspensioen)	-26.126	-26.642
Partnerpensioen	-8.256	-8.290
Wezenpensioen	-75	-79
Arbeidsongeschiktheidspensioen	-421	-412
Totaal periodieke pensioenuitkeringen	-34.878	-35.423
Totaal afkopen pensioenen	-341	-301
Totaal	-35.219	-35.724

25 Mutatie technische voorziening voor risico deelnemers

	2013	2012
Inleg	-426	-308
Uitgaande waardeoverdrachten	-	-43
Beleggingsopbrengsten	-360	-398
Omzetting in pensioenrechten	19	397
Overig	-30	-58
Totaal	-797	-410

26 Herverzekeringen

	2013	2012
Premies herverzekering	-277	-224
Koopsommen toeslagverlening herverzekering	-71	-
Uitkeringen herverzekering	509	540
Mutatie herverzekeringsdeel technische voorziening	-1.354	58
Totaal	-1.193	374

27 Pensioenuitvoeringskosten

Dit betreft de kosten met betrekking tot de uitvoering van de pensioenregeling. De kosten van vermogensbeheer zijn hierin niet begrepen. De kosten van bestuur en financieel beheer worden toegerekend aan pensioenuitvoering en vermogensbeheer.

	2013	2012
Kosten pensioenuitvoering en bestuursondersteuning	-1.549	-1.682
Overige kosten	151	163
Totaal	-1.398	-1.519

28 Overige baten en lasten pensioenactiviteiten

	2013	2012
Compensatie premie zorgverzekering	-26	-36
Restitutie premie 2008	-	-349
Overige baten	2	-
Totaal	-24	-385

In april 2012 is arrest gewezen in het hoger beroep dat door de voormalig aangesloten werkgever Veenman B.V. is ingesteld tegen een eerder vonnis van de rechtbank inzake een tussen partijen betwiste premiekorting. Op grond van de uitspraak heeft het pensioenfonds in het verslagjaar een bedrag van EUR 526 duizend premie terugbetaald aan Veenman. Hiervoor was in de balans een verplichting van EUR 177 duizend opgenomen, zodat een bedrag van EUR 349 duizend ten laste van het resultaat over 2012 is gebracht.

BATEN EN LASTEN BELEGGINGSACTIVITEITEN

29 Beleggingsopbrengsten voor risico pensioenfonds

Onder beleggingsopbrengsten zijn opgenomen de op de verslagperiode betrekking hebbende:

- ▶ directe beleggingsopbrengsten (dividend en rente);
- ▶ indirecte beleggingsopbrengsten (waardeveranderingen inclusief valutakoersverschillen);
- ▶ kosten van vermogensbeheer (inclusief kosten ten laste van beleggingsfondsen, maar exclusief transactiekosten).

2013	DIRECT	WAARDE- VERANDERING	TOTAAL
Vastgoedbeleggingen	1.852	-125	1.727
Aandelen	4.518	21.351	25.869
Aandelenderivaten	-	-9.442	-9.442
Vastrentende waarden	12.113	-29.309	-17.319
Rentederivaten	4.604	-18.048	-13.444
Overige beleggingen (commodityfondsen)	-	67	67
Commodityderivaten	-	-1.567	-1.567
Valutaderivaten	-	17.185	17.185
Totaal vóór kosten	23.087	-19.888	3.076
Kosten van vermogensbeheer			-3.362
Overige baten			27
Totaal			-136

2012	DIRECT	WAARDE- VERANDERING	TOTAAL
Vastgoedbeleggingen	2.249	15.015	17.264
Aandelen	4.315	26.503	30.818
Aandelenderivaten	-	71	71
Vastrentende waarden	11.478	23.311	34.789
Rentederivaten	2.985	15.385	18.370
Overige beleggingen (commodityfondsen)	-	764	764
Commodityderivaten	-	-370	-370
Valutaderivaten	-	5.518	5.518
Totaal vóór kosten	21.027	86.197	107.224
Kosten van vermogensbeheer			-3.483
Overige baten			372
Totaal			104.113

De kosten van vermogensbeheer kunnen als volgt worden gespecificeerd:

	2013	2012
Directe kosten ten laste van pensioenfondsen	-2.218	-2.201
Toegerekende kosten bestuur en financieel beheer	-151	-163
Totaal kosten ten laste van pensioenfondsen	-2.369	-2.364
Kosten ten laste van beleggingsfondsen	-993	-1.119
Totaal	-3.362	-3.483

30 Beleggingsopbrengsten voor risico deelnemers

	2013	2012
Directe beleggingsopbrengsten	32	33
Waardeveranderingen	328	365
Totaal	360	398

De kosten van vermogensbeheer (inclusief transactiekosten en kosten ten laste van beleggingsfondsen) zijn begrepen in de waardeveranderingen.

OVERIGE INFORMATIE

Verbonden partijen

De aangesloten onderneming en de bestuursleden worden aangemerkt als verbonden partijen.

Tussen het pensioenfonds en de aangesloten ondernemingen (Staples Nederland Holding B.V., Staples Nederland B.V., Tetterode-Nederland B.V., PSG Holding B.V en Staples Promotional Products Europe Ltd) is een uitvoeringsovereenkomst inzake de financiering en de uitvoering van de pensioenregeling gesloten. Een samenvatting van de uitvoeringsovereenkomst is opgenomen in de paragraaf Financiering en premie van de algemene toelichting op pagina 27.

Het pensioenfonds heeft geen leningen verstrekt aan bestuursleden en heeft ook anderszins geen vorderingen op bestuursleden. Inzake de beloning van bestuurders wordt verwezen naar de paragraaf Bezoldiging bestuurders hierna.

Medewerkers

Het pensioenfonds heeft geen personeel in dienst.

Bezoldiging bestuurders

De bestuurders van het pensioenfonds ontvangen geen bezoldiging.

Honorarium accountant

De accountantskosten zoals bedoeld in artikel 382a Titel 9, Boek 2 BW bedragen € 38,9 duizend (2012: € 33 duizend).

De kosten hebben nagenoeg volledig betrekking op de controle van de jaarrekening en de jaarstaten DNB.

Belastingen

Het pensioenfonds is op grond van de aard van de activiteiten vrijgesteld van belastingheffing voor de vennootschapsbelasting.

Toeziachter

Evenals vorig jaar is geen sprake van door DNB genomen corrigerende maatregelen ingevolge artikel 96 Pensioenwet, anders dan de vigerende herstelplannen (kortetermijnherstelplan en langetermijnherstelplan).

Amsterdam, 16 juni 2014

Het bestuur:

Mr. drs. M.J.M. Haker
Mr. M.B.A. Capel
Drs. W. van Dijk MTL
R.A.L. Monnens
F.P. Lamein
Drs. R.A.P.H. de Wolf RA
E.R.R. Heuff
J.C.J. Zwart RA

OVERIGE GEGEVENS

Resultaatverdeling

Het saldo over het boekjaar 2013 bedroeg € 11.901 duizend. Het bestuur heeft besloten om dit bedrag toe te voegen aan de overige reserves.

ACTUARIËLE VERKLARING

Opdracht

Door Stichting Pensioenfonds Staples te Maastricht is aan Towers Watson Netherlands B.V. de opdracht verleend tot het afgeven van een actuariële verklaring als bedoeld in de Pensioenwet over het boekjaar 2013.

Gegevens

De gegevens waarop mijn onderzoek is gebaseerd, zijn verstrekt door en tot stand gekomen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van het pensioenfonds.

Voor de toetsing van de fondsmiddelen en voor de beoordeling van de vermogenspositie heb ik mij gebaseerd op de financiële gegevens die ten grondslag liggen aan de jaarrekening.

De accountant van het pensioenfonds heeft mij geïnformeerd over zijn bevindingen ten aanzien van de betrouwbaarheid (materiële juistheid en de volledigheid) van de basisgegevens en de overige uitgangspunten die voor mijn oordeelsvorming van belang zijn.

Werkzaamheden

Ter uitvoering van de opdracht heb ik onderzocht of is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet.

De door het pensioenfonds verstrekte administratieve basisgegevens zijn zodanig dat ik die gegevens als uitgangspunt van de door mij beoordeelde berekeningen heb aanvaard.

Als onderdeel van de werkzaamheden voor de opdracht:

- ▶ heb ik ondermeer onderzocht of de technische voorzieningen, het minimaal vereist eigen vermogen en het vereist eigen vermogen toereikend zijn vastgesteld; en
- ▶ heb ik mij een oordeel gevormd over de vermogenspositie van het pensioenfonds.

Mijn onderzoek heb ik zodanig uitgevoerd, dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de resultaten geen onjuistheden van materieel belang bevatten. Ik heb mij een oordeel gevormd over de waarschijnlijkheid waarmee het pensioenfonds de tot balansdatum aangegane verplichtingen kan nakomen, mede in aanmerking nemend het financieel beleid van het pensioenfonds.

De beschreven werkzaamheden en de uitvoering daarvan zijn in overeenstemming met de binnen het Actuarieel Genootschap geldende normen en gebruiken, en vormen naar mijn mening een deugdelijke grondslag voor mijn oordeel.

Oordeel

De technische voorzieningen zijn, overeenkomstig de beschreven berekeningsregels en uitgangspunten, als geheel gezien toereikend vastgesteld.

Het eigen vermogen van het pensioenfonds is op de balansdatum tenminste gelijk aan het wettelijk vereist eigen vermogen. Gemeten naar de wettelijke maatstaf is ten aanzien van de verplichtingen, aangegaan tot balansdatum, sprake van een toereikende solvabiliteit. Met inachtneming van het voorafgaande heb ik mij ervan overtuigd dat is voldaan aan de artikelen 126 tot en met 140 van de Pensioenwet. De vermogenspositie van Stichting Pensioenfonds Staples is naar mijn mening voldoende. Daarbij is in aanmerking genomen dat de mogelijkheden tot het realiseren van de beoogde toeslagen beperkt zijn.

Amstelveen, 16 juni 2014

Drs. H. Zaghdoudi AAG
Verbonden aan Towers Watson Netherlands B.V.

CONTROLEVERKLARING VAN DE ONAFHANKELIJKE ACCOUNTANT

Verklaring betreffende de jaarrekening

Wij hebben de in dit rapport opgenomen jaarrekening 2013 van Stichting Pensioenfonds Staples te Maastricht gecontroleerd. Deze jaarrekening bestaat uit de balans per 31 december 2013 en de winst-en-verliesrekening over 2013 met de toelichting, waarin zijn opgenomen een overzicht van de gehanteerde grondslagen voor financiële verslaggeving en andere toelichtingen.

Verantwoordelijkheid van het bestuur

Het bestuur van het pensioenfonds is verantwoordelijk voor het opmaken van de jaarrekening die het vermogen en het resultaat getrouw dient weer te geven, alsmede voor het opstellen van het bestuursverslag, beide in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 van het in Nederland geldende Burgerlijk Wetboek (BW). Het bestuur is tevens verantwoordelijk voor een zodanige interne beheersing als het noodzakelijk acht om het opmaken van de jaarrekening mogelijk te maken zonder afwijkingen van materieel belang als gevolg van fraude of fouten.

Verantwoordelijkheid van de accountant

Onze verantwoordelijkheid is het geven van een oordeel over de jaarrekening op basis van onze controle. Wij hebben onze controle verricht in overeenstemming met Nederlands recht, waaronder de Nederlandse controlestandaarden. Dit vereist dat wij voldoen aan de voor ons geldende ethische voorschriften en dat wij onze controle zodanig plannen en uitvoeren dat een redelijke mate van zekerheid wordt verkregen dat de jaarrekening geen afwijkingen van materieel belang bevat.

Een controle omvat het uitvoeren van werkzaamheden ter verkrijging van controle-informatie over de bedragen en de toelichtingen in de jaarrekening. De geselecteerde werkzaamheden zijn afhankelijk van de door de accountant toegepaste oordeelsvorming, met inbegrip van het inschatten van de risico's dat de jaarrekening een afwijking van materieel belang bevat als gevolg van fraude of fouten.

Bij het maken van deze risico-inschattingen neemt de accountant de interne beheersing in aanmerking die

relevant is voor het opmaken van de jaarrekening en voor het getrouwe beeld daarvan, gericht op het opzetten van controlewerkzaamheden die passend zijn in de omstandigheden. Deze risico-inschattingen hebben echter niet tot doel een oordeel tot uitdrukking te brengen over de effectiviteit van de interne beheersing van het pensioenfonds. Een controle omvat tevens het evalueren van de geschiktheid van de gebruikte grondslagen voor financiële verslaggeving en van de redelijkheid van de door het bestuur van het pensioenfonds gemaakte schattingen, alsmede een evaluatie van het algehele beeld van de jaarrekening.

Wij zijn van mening dat de door ons verkregen controle-informatie voldoende en geschikt is om een onderbouwing voor ons oordeel te bieden.

Oordeel betreffende de jaarrekening

Naar ons oordeel geeft de jaarrekening een getrouw beeld van de grootte en samenstelling van het vermogen van Stichting Pensioenfonds Staples per 31 december 2013 en van het resultaat over 2013 in overeenstemming met Titel 9 Boek 2 BW.

Verklaring betreffende overige bij of krachtens de wet gestelde eisen

Ingevolge artikel 2:393 lid 5 onder e en f BW vermelden wij dat ons geen tekortkomingen zijn gebleken naar aanleiding van het onderzoek of het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, overeenkomstig Titel 9 Boek 2 BW is opgesteld, en of de in artikel 2:392 lid 1 onder b tot en met h BW vereiste gegevens zijn toegevoegd. Tevens vermelden wij dat het bestuursverslag, voor zover wij dat kunnen beoordelen, verenigbaar is met de jaarrekening zoals vereist in artikel 2:391 lid 4 BW.

Den Haag, 16 juni 2014

Ernst & Young Accountants LLP
w.g. S.B. Spiessens RA

VERKLARENDE WOORDENLIJST

Actuariële- en bedrijfstechnische nota (ABTN)

Hierin zijn de financiële opzet van een pensioenfonds en de grondslagen waarop deze berust, gemotiveerd omschreven. De actuariële en bedrijfstechnische nota moet in ieder geval een beschrijving bevatten van de financieringsmethode, de wijze van berekening van de bijdragen en van de toereikendheidstoets, alsmede een uiteenzetting van het beleggingsbeleid, een organogram en een mandaatregeling. De actuariële en bedrijfstechnische nota moet aan De Nederlandsche Bank worden overgelegd.

Actuariële grondslagen

Gegevens als sterftekansen, arbeidsongeschiktheidskansen, rekenrente en kosten die gemaakt worden om pensioen uit te keren. Ook het vermogen dat nodig is om alle pensioenen te kunnen uitkeren, wordt met deze gegevens berekend.

ALM-studie (Asset Liability Management-studie)

Studie waarbij men de beleggingsmix, de verplichtingen en het premiebeleid op elkaar afstemt. Het uitvoeren van een studie helpt bij de keuze tot het maken van de juiste beleggingsmix en dient als basis voor het beleid. Een ALM-studie bestaat uit het in kaart brengen van de financiële stromen, de simulatie van toekomstige financiële posities, de samenhang met de economische omgeving en de vergelijking van beleidsvarianten.

Autoriteit Financiële Markten (AFM)

De AFM houdt toezicht op het gedrag van iedereen die actief is op de markt van sparen, lenen, beleggen en verzekeren.

Beleggingsbeleid

Een pensioenfonds is verplicht om op solide wijze te beleggen. Het beleggingsbeleid van een pensioenfonds is enerzijds gericht op het zo veel mogelijk uitsluiten van beleggingsrisico's en anderzijds op het behalen van een zo hoog mogelijk rendement. Bovendien moet de afstemming van de beleggingen op de verplichtingen juist zijn: het pensioenfonds moet op het juiste moment aan haar verplichtingen kunnen voldoen. Om optimaal aan deze uitgangspunten te voldoen is een juiste samenstelling van de beleggingsmix noodzakelijk, die met behulp van een ALM-studie kan worden vastgesteld.

Benchmark (index)

Een objectieve maatstaf voor zowel de samenstelling als de performance van het belegde vermogen. Een benchmarkindex is een mandje van -bijvoorbeeld- een aantal aandelen.

In beginsel bepaalt de totale waarde van alle uitstaande aandelen de waarde van een index; fluctuaties in de waarde van de index worden derhalve veroorzaakt door koersfluctuaties van de in de index opgenomen aandelen.

Bekende voorbeelden van indices zijn AEX en MSCI.

Beschikbare premieregeling

Pensioenregeling waarin de hoogte van de verzekerde pensioenen afhankelijk is van de krachtens de regeling beschikbare premie en de daarmee te behalen beleggingsopbrengsten. Met behulp van actuariële grondslagen en methoden wordt bij pensionering de precieze hoogte van het pensioen vastgesteld.

Beurswaarde

De waarde van obligaties en aandelen tegen de op enig moment geldende beurskoersen.

Collar

Is een combinatie van een gedekte call optie met een put optie als bescherming. Door deze strategie wordt het verlies risico bij een daling van de aandelen beperkt. Echter door de call optie is er ook sprake van een beperkte winst. Door het kopen van de put optie ontstaat het recht om de aandelen te verkopen tegen de uitoefenprijs van de put optie. Omdat er ook een call optie is verkocht is men verplicht om de aandelen te verkopen tegen de uitoefenprijs van de call optie als deze wordt uitgeoefend.

Commodities

Beleggingen in goederen en grondstoffen.

Compliance

Het woord komt van het Engelse woord to comply with, overeenstemmen met. De naleving van de wet- en regelgeving, evenals het werken volgens de normen en regels die het fonds zelf heeft opgesteld.

Compliance officer

Is een functionaris die bij veelal een financiële instelling is aangesteld om toe te zien op de naleving van wet- en regelgeving binnen de organisatie. Een compliance officer zorgt er voor dat de handelwijze van de organisatie inclusief haar personeel overeenkomt met de door de wetgever gesteld vereisten.

Contante waarde

Het bedrag dat op dit moment nodig is om in de toekomst een uitkering te kunnen doen, waarbij rekening is gehouden met de actuariële grondslagen.

Continuïteitsanalyse

Volgens de Pensioenwet moet elk fonds ten minste eens in de drie jaar een continuïteitsanalyse uitvoeren. Deze analyse geeft aan of het pensioenfonds op lange termijn aan haar verplichtingen kan voldoen. De continuïteitsanalyse biedt tevens inzicht in de mate waarin de voorwaardelijke toeslagverlening naar verwachting kan worden toegekend.

CPI

Afkorting voor Consumentenprijsindex. Het CPI wordt maandelijks berekend en gepubliceerd door het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Het meet de gemiddelde prijsveranderingen in de loop der tijd van goederen en diensten die huishoudens voor hun levensonderhoud aanschaffen. Zie ook onder Toeslagen.

Deelnemersraad

Een adviesorgaan voor het bestuur van het pensioenfonds dat is samengesteld uit vertegenwoordigers van werknemers, gewezen deelnemers met een premievrije aanspraak (zgn. slapers) en van pensioengerechtigden.

Dekkingsgraad

De verhouding van de contante waarde van het belegde vermogen en de contante waarde van de pensioenverplichtingen. Dit percentage geeft aan de mate waarin het fonds buffers heeft om in de toekomst aan haar verplichtingen te kunnen voldoen.

De Nederlandsche Bank (DNB)

Orgaan dat toezicht houdt op pensioenfondsen en verzekeraars. Het toezicht op pensioenfondsen is geregeld in de Pensioenwet. De Pensioenwet heeft als doel het beschermen van de pensioenaanspraken van (gewezen) deelnemers. DNB houdt ook toezicht op pensioenregelingen die door een werkgever bij een pensioenfonds of een verzekeraar worden ondergebracht.

Derivaten

Financiële producten die alleen kunnen bestaan bij de gratie van een ander product ofwel de onderliggende waarde. De prijsontwikkeling is (mede) afhankelijk van de prijsontwikkeling van de onderliggende waarde. Een ander woord voor derivaten is afgeleid product, zoals opties, futures en termijncontracten. Het zijn verhandelbare rechten en/of plichten.

Direct rendement/totaal rendement

Direct rendement heeft betrekking op de directe opbrengsten uit beleggingen in de vorm van rente, dividend en huren, uitgedrukt in een percentage van de waarde van die beleggingen. In het begrip totaal rendement wordt ook de waardeverandering van de beleggingen meegenomen. Bij het effectief rendement op vastrentende beleggingen wordt ook nog rekening gehouden met het patroon van de nog te ontvangen aflossingen en rentebetalingen.

Duration

Het cijfer dat aangeeft met hoeveel procent de waarde van een obligatie (portefeuille) stijgt of daalt bij een daling of stijging van één procent van de rente. De duration kan gebruikt worden als rentegevoeligheidsmeter. Hoe hoger de duration des te groter zal de waardeverandering zijn bij een rentewijziging.

Emerging Markets (Opkomende Markten)

Landen waarvan de aandelenmarkt en de obligatiemarkt nog niet volledig zijn ontwikkeld; bijvoorbeeld China en India.

Emerging Market Debt

Beleggingen in obligaties uitgegeven door overheden en bedrijven in opkomende markten.

Fiduciair manager

Fiduciair management is een integrale benadering van vermogensbeheer die ervoor zorgt dat alle vermogensbeheeractiviteiten optimaal op elkaar worden afgestemd. De fiduciair manager begeleidt het pensioenfondsbestuur bij het vaststellen van het beleggingsbeleid, het voeren van risicomangement en het samenstellen van een optimale beleggingsportefeuille. Door middel van een frequente rapportage houdt het pensioenfondsbestuur volledig grip op alle processen.

Financieel Toetsingskader (FTK)

Voorschriften voor de premiehoogte en de omvang van de reserves, als onderdeel van de Pensioenwet die op 1 januari 2007 van kracht is geworden.

Franchise

Het deel van het salaris waarover geen pensioen wordt opgebouwd. Gepensioneerden krijgen hiervoor in de plaats de AOW van de Sociale Verzekeringsbank.

Gewezen deelnemer (ook wel slaper genoemd)

Iemand is een gewezen deelnemer als de deelname aan de pensioenregeling is gestopt doordat hij/zij niet langer bij een werkmaatschappij van Staples werkt.

Governance

Het stelsel van verantwoordelijkheden van alle partijen die bij het besturen van een pensioenfonds betrokken zijn, zoals bestuur en directie.

Herstelplan

Plan van aanpak gericht op het herstel van het dekkingstekort of het reservetekort bij een pensioenfonds. Binnen drie maanden na het ontstaan van de situatie van onderdekking dient het bestuur van het pensioenfonds een herstelplan bij De Nederlandsche Bank (DNB) te hebben ingediend. Het herstelplan dient zodanige maatregelen te omvatten, dat de situatie van onderdekking binnen een jaar is beëindigd.

De termijn die in het herstelplan mag worden aangehouden voor herstel van het reservetekort bedraagt maximaal vijf jaar.

High yield

Bedrijfsobligaties worden onderverdeeld in twee categorieën:

1. AAA tot en met BBB worden aangemerkt als investment grade beleggingen; 2. BB tot en met C krijgen het predikaat 'sub-investment grade' of 'high yield'. Tegenover deze lagere rating staat een relatief hoog verwacht rendement. Een bijkomend voordeel is dat emissies die net buiten de categorie investment grade vallen vaak extra rendement opleveren in verhouding tot het risico.

Integriteitsbeleid

Integriteit staat voor integer handelen en dat is zoets als 'doen wat van je verwacht wordt'. Daarbij gelden dan de waarden en normen van 'goed burgerschap' zoals onafhankelijk, loyaal, betrouwbaar, dienstbaar en onkreukbaar.

Deels zijn deze waarden en normen uitgewerkt in gedragscodes die concreter aangeven wat wel moet en niet mag.

Mandaat

Het mandaat vermogensbeheer, ook wel beleggingsrichtlijnen of beleggingsinstructie genoemd, bevat de beleggingstechnische afspraken over het beheer van het vermogen. Het mandaat wordt vastgesteld onder verantwoordelijkheid van het bestuur en bevat alle beperkingen waarbinnen een vermogensbeheerder mag beleggen.

Marktrente

Onder de marktrente verstaan we de rente die bij het verstrekken van een lening of krediet overeenkomt met de gemiddelde rente voor vergelijkbare leningen of kredieten.

Marktwaaarde

Waarde van een beleggingsobject als het op dit moment zou worden verkocht.

Nominale waarde

De hoofdsom, waarover rente wordt betaald en die uiteindelijk wordt terugbetaald aan de uitlener. Door rentebewegingen in de markt kan de marktwaaarde afwijken van de nominale hoofdsom.

Obligatie

Schuldpapier van een overheid of onderneming met een vaste of variabele rente en een vaste looptijd waarna de schuld zal worden afgelost.

Optie (call of put)

Een optie is het recht, en niet de plicht, om een onderliggende waarde van een aandeel te kopen (call) of verkopen (put) tegen een prijs die vooraf is afgesproken (uitoefenprijs) gedurende een bepaalde periode (de looptijd).

Outperformance

Het verschil tussen het behaalde rendement en het rendement van de benchmark (positief of negatief). Dit verschil geeft aan hoeveel waarde is toegevoegd door middel van actief beheer.

Pensioenaanspraak

Een recht op toekomstige pensioenuitkeringen. De aanspraak op pensioen wordt onderscheiden van het ingegane pensioen.

Pensioengerechtigde

Degene, die krachtens de bepalingen van de statuten en het reglement periodieke pensioenuitkeringen ontvangt.

Pensioengrondslag

Het deel van het (vaste) jaarsalaris dat resteert na aftrek van de franchise. Over de pensioengrondslag worden de pensioenaanspraken verleend.

Pensioenwet

De Pensioenwet heeft als doel het beschermen van de pensioenaanspraken van de werknemers. Verder regelt de Pensioenwet het toezicht op pensioenfondsen en verzekeraars door DNB.

Performance

Het totale rendement over het jaar verkregen uit de beleggingen.

Prognosetafels

Tabellen opgesteld door het Actuarieel Genootschap op basis van waarnemingen in een bepaalde periode, aangevend per leeftijd de kans om binnen het jaar te overlijden. Het Pensioenfonds Staples gebruikt de zgn. Prognosetafels 2012 - 2062 met correcties voor ervaringssterfte waardoor al rekening wordt gehouden met een toekomstige verbetering van de levensverwachting als het gaat om het resterende langlevensrisico.

Rekenrente

Het rentepercentage dat in aanmerking wordt genomen bij de berekening van de contante waarde van de pensioenverplichtingen.

Rendement

Het positieve of negatieve resultaat dat een pensioenfonds of vermogensbeheerder behaalt met de belegging van daartoe beschikbare middelen.

Risk manager

De functionaris die controles op het beleggingsproces, het resultaat en de kwaliteit van waarderingen uitvoert. Hiermee krijgt het bestuur het gewenste zicht op de operationele risico's van het onder haar verantwoording gevoerde beleggingsbeleid.

Solvabiliteit

De mate waarin een pensioenfonds op langere termijn aan haar totale verplichtingen kan voldoen.

Swap (valuta/rente)

Een valuta-/renteswap is een ruiltransactie die geschiedt op de internationale financiële markt, waarbij partijen de valuta-/rentebetalingen gedurende de looptijd of een deel van de looptijd, tegen elkaar ruilen. Na het verstrijken van deze tijd worden ze weer teruggenomen en hebben beide partijen hiervan kunnen profiteren.

Technische voorziening (TV)

Het bedrag dat naar verwachting nodig is om alle lopende in de toekomst aan pensioengerechtigden uit te keren bedragen te kunnen dekken.

Toeslagen

Verhoging van ingegane pensioenen en/of (premielvrije) pensioenaanspraken met een percentage dat gelijk blijft of gelijk is aan een indexcijfer. Als indexcijfer wordt vaak het consumenten-prijsindexcijfer (CPI) gehanteerd. Indien bij een gemiddeld-salaris pensioenregeling jaarlijks de pensioensalarissen uit het verleden worden geïndexeerd, bijvoorbeeld met de algemene loonindex volgens het CBS, is sprake van een geïndexeerd gemiddeld salaris pensioenregeling.

Valuta hedging

Het afdekken van valutarisico door middel van valuta-termijntransacties.

Vastrentende waarden

Verzamelnaam voor beleggingen waarop in beginsel een vaste rentevergoeding en een vaste looptijd geldt. Voorbeelden van vastrentende waarden zijn obligaties, onderhandse leningen en hypotheek.

Verantwoordingsorgaan

De Pensioenwet verplicht pensioenfondsen tot het instellen van een verantwoordingsorgaan waarin actieve deelnemers, pensioengerechtigden en de werkgever vertegenwoordigd zijn.

Zij hebben als taak het controleren van het handelen van het bestuur met betrekking tot het beleid, de wijze waarop het beleid is uitgevoerd en de naleving van de bij of krachtens de wet vastgestelde principes voor Goed Pensioenfondsbestuur.

Vereist eigen vermogen

Is de omvang van het eigen vermogen waarover een pensioenfonds ten minste moet beschikken. Indien een fonds niet over dit vermogen beschikt, moet het een langetermijnherstelplan indienen bij DNB.

Visitatiecommissie

Het pensioenfonds draagt zorg voor de organisatie van het interne toezicht. Het gaat daarbij om het beoordelen van de beleids- en bestuursprocedures, de interne beheersing, de manier waarop de uitvoering van de regeling wordt bestuurd en aangestuurd en de manier waarop wordt omgegaan met risicomanagement. Het interne toezicht wordt bij ons fonds uitgevoerd door de visitatiecommissie.

Volatiliteit

In de financiële markten is de volatiliteit de mate van beweeglijkheid van de koers van een aandeel of een ander financieel product zoals een aandelenindex of valuta.

Waarde-overdracht

Het overhevelen van de contante waarde van de bij de oude werkgever opgebouwde pensioenaanspraken naar de pensioenverzekeraar of het pensioenfonds van de nieuwe werkgever voor inkoop van (geïndexeerde) pensioenaanspraken.

Zuivere kostendekkende premie

Dit is de actuariële benodigde premie voor de inkoop van het onvoorwaardelijk deel van de uit het pensioenreglement voortvloeiende pensioenverplichting, een opslag voor solvabiliteit en een opslag voor uitvoeringskosten.

Colofon

Vormgeving & realisatie

Yland Design
Amsterdam

Drukkerij

Staples Copy & Print

Stichting Pensioenfonds Staples
Hoogoorddreef 62
1101 BE Amsterdam